

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Första kammaren.

Nr 14.

Onsdagen den 3 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 24 och den 26 nästlidne februari.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Polen undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat; samt

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Tjeckoslovakien undertecknad förliknings- och skiljedoms-traktat.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 59, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts propositionen med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrade bestämmelser angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt angående pensions- och dyrtidstillägg åt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; samt

nr 61, i anledning av väckt motion om årligt understöd åt f. d. intendenten Olof Granberg.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 62, i anledning av väckt motion om ändring i 12 § lagen om rätt till litterära och musikaliska verk; samt

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 13, 14 och 23 §§ i lagen den 30 maj 1919 om rätt till verk av bildande konst.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 64, till Konungen i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av rubriken 302 i tulltaxan.

Anställdes val av tolv ledamöter i andra särskilda utskottet. Därvid avlämnades 84 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckning »den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Bärge,
» Trygger,
» Ekman, Carl Gustaf,
» Thorberg,
» von Sydow,
» Almkvist,
» Tjällgren,
» Hansson, Sigfrid,
» Boman,
» Berglund,
» Johansson, Johan Bernhard,
» Lyberg.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Företogs val av tolv suppleanter i andra särskilda utskottet. Därvid avlämnades 58 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckning »den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Johansson, Carl,
» Lindgren,
» Johansson, Johan Peter,
» Åström,
» Svensson, Martin,
» Johansson, August,
» Andersson, Henrik,
» Eriksson, Carl,
» Sundberg,
fröken Hesselgren, Kerstin,
herr Bondeson,
» Andersson, Karl.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

Om revision om skiljemän. Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående revision av lagen om skiljemän.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 51, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte överväga behovet av en allmän revision av lagen om skiljemän med eller utan skiljedomsförfarandets inarbetande såsom ett led i den allmänna processreformen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på grund av vad däri anförts hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Lindhagen: Jag hade tyvärr ej observerat, att denna fråga varit behandlad redan av riksdagen 1918, och då jag för någon tid sedan förfrågade mig hos lagberedningen, gav man mig ej heller där denna upplysning.

*Om revision
av lagen om
skiljemän.*

Jag beklagar emellertid, att synpunkter, som förekomma i denna min motion men ej i den föregående motionen, såsom frågan om arvodena och skiljedomsförfarandets inarbetande i rättegångsförfarandet m. m., icke bliva föremål för yttrande från de myndigheter, till vilka den föregående riksdagsskrivelsen blivit remitterad.

Jag hoppas, att denna brist på något sätt må kunna avhjälpas, men har, herr vice talman, intet yrkande att framställa.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 15, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels höja ordinarie reservationsanslaget till hingstdepåernas och stuteriets verksamhet, nu 185,000 kronor, med 51,000 kronor till 236,000 kronor, dels ock medgiva, att av uppkommande besparing å det belopp av 400,000 kronor av fonden för anläggning av ett statsstuteri, som enligt medgivande av 1922 års riksdag finge användas för inrättande av ett statsstuteri i samband med Flyinge hingstdepå, ett belopp av 32,900 kronor finge tagas i anspråk för utförande av vissa ändrings- och reparationsarbeten å chefsbostaden vid Flyinge hingstdepå och stuteri.

*Anslag till
hingst-
depåerna och
stuteriet.*

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion nr 191 av herr Pettersson i Köping hade hemställts, 1:o) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att för betjäningen vid Strömsholms hingstdepå samt Flyinge hingstdepå och stuteri fastställdes ny lönerreglering, varigenom denna personal i avlöningshänseende bleve likställd med annan, närmast jämförlig personal inom statsförvaltningen; samt 2:o) att det under nionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget »uppehållande av hingstdepåernas och stuteriets verksamhet» måtte höjas med 9,000 kronor för beredande av tillgång till utbetalande av sådan höjning i de kontanta avlöningsförmånerna för ifrågavarande personal, att dessa avlöningsförmåner — beklädnadsersättning icke inbegripen — komme att uppgå till samma belopp som till personalen utgick före den 1 juli 1924.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionen II: 191

a) höja ordinarie reservationsanslaget till hingstdepåernas och stuteriets verksamhet, nu 185,000 kronor, med 51,000 kronor till 236,000 kronor,

b) medgiva, att av uppkommande besparing å det belopp av 400,000 kronor av fonden för anläggning av ett statsstuteri, som enligt medgivande av 1922 års riksdag finge användas för inrättande av ett statsstuteri i samband med

Anslag till
hingat-
depåerna och
stuteriet.

(Forts.)

Flyinge hingstdepå, ett belopp av 32,900 kronor finge tagas i anspråk för utförande av vissa ändrings- och reparationsarbeten å chefsbostaden vid Flyinge hingstdepå och stuteri.

Reservation hade anmälts av herr *Boberg*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **Boberg**: Herr vice talman! Jag har vid denna punkt avgivit en blank reservation. Jag skall be att med några ord få motivera detta.

Då jag läst igenom de handlingar, som röra den grundliga och dyrbara renoveringen å chefsbostaden vid Flyinge hingstdepå och stuteri, har jag fått det intrycket, att detta ärende så drivits, att både utskott och riksdag ställts så gott som inför den rena nödvändigheten att bifalla det belopp, som äskas, nämligen 32,900 kronor. Kungl. Maj:t har redan förut beviljat 6,000 kronor för grundförstärkningsarbeten å byggnaden. Det hela rör sig sålunda om ett belopp på 38,900 kronor. Man får lätt det intrycket, att det vid grundförstärkningsarbetet kommit i dagen så mycket brister, synnerligen beträffande bjälklaget, att den grundliga reparationen härleetts därav. Att målet dock från början varit hela renoveringen, framgår tydligt av den ansökan, som stuteriöverstyrelsen inkom med till regeringen den 14 maj 1925. Denna ansökan är stödd på ett kostnadsförslag av arkitekten Sterner i Eslöf och går på ett belopp av 36,900 kronor. Detta arkitekten Sterners kostnadsförslag är sanktionerat av byggnadsstyrelsens arkitekt T. Grut i Stockholm, som varit på platsen och uttalat sig därom i en skrivelse av den 18 juni 1925. Men i dessa båda arkitekters förslag upptager kostnaden för bjälklag minimala belopp, nämligen »för nytt bjälklag i jungfrukammaren 250 kronor» och »för förstärkning av bjälklaget över vardagsrummet 100 kronor». Summa 350 kronor. Detta är allt. Därmot upptaga posterna

För värmeledning och sanitetsanordningar	13,200 kr.
Stengolv	1,575 »
Parkettgolv	2,950 »
Målning och tapetsering	3,900 »

o. s. v.

När riksdagen rev upp det 1916 fattade beslutet, som gällde att upprätta ett statsstuteri för hästuppfödning å Ottenby på Öland, och bestämde dess förläggningssort till Flyinge, förespeglades riksdagen av talesmännen för Flyinge, att det skulle bli långt billigare att förlägga statsstuteriet där, enär det mesta, som behövdes därför, redan var i ordning på platsen. Längst gick nog jordbruksutskottets dåvarande ärade ordförande, greve Hamilton, som i andra kamaren sade: »På Flyinge finnas redan byggnader, och för byggnaderna där behövs knappast 100,000 kronor dels för omändring av stallarna och dels för två byggnader för personalen.» Huru har nu detta slagit in? Jo, av de 400,000 kronor, som riksdagen beslöt, att det efter Kungl. Maj:ts beprövande skulle få utgå för ändamålet, återstå endast omkring 68,000 kronor, och av dessa begäres nu ett anslag på 32,900 kronor endast för reparering av chefsbostaden. 6,000 kronor äro, som jag nyss sagt, av Kungl. Maj:t beviljade förut för grundförstärkning å byggnaden. Dessa 6,000 kronor äro tagna ur »särskilt anvisade medel». Nu säger emellertid statskontoret, som yttrat sig över reparationsfrågan, »att de ifrågasatta förändrings- och reparationsarbetena å chefsbyggnaden vid Flyinge icke ingått i planen för de byggnadsarbeten, som ansågos erforderliga för anordnandet av statsstuteri vid Flyinge».

Emellertid är nu frågan så driven och i det läge, att jordbruksutskottet icke ville eller kunde gå däremot, änskönt vissa av dess medlemmar nog tyckte, att man ställt riksdagen i efterhand och inför ett tvångsläge beträffande avgörandet, som med god vilja hos vederbörande hade kunnat undvikas. Det är nog

icke bara den dåliga grundens och bjälklagets skull, att penningar nu i en handvändning måste tagas ur en fond, vilken, såsom statskontoret säger, icke skapats för detta ändamål. Stuteriöverstyrelsen har hela tiden vetat det och har nog haft tillfälle att inkomma med sina förslag i behörig tid och i den ordning, som icke gjort de blottade bristerna i bjälklaget till den utslagsgivande faktorn vid ärendets behandling i utskott och kamrar, synnerligen som ingen upplysning givits om dessa bristers vidare beskaffenhet.

Sedan den i den kungl. propositionen beslutade reparationen å chefsbostaden vid Flyinge är betäckt, torde knappast mer än 30,000 kronor återstå av de 400,000 kronor, som 1922 anvisades för stuteriet. Vi räkna nu 1926. Och märk, ändå måste staten årligen betala hyresbidrag till tre gifta stallbetjänter vid stuteriet. Man tycker, att det borde varit nödvändigare att skaffa eget tak över huvudet för betjäningen än att anlägga parkettgolv i chefsbostaden.

Herr vice talman, jag har intet yrkande, jag har blott gjort mig till tolk för en stilla förundran över det sammanhang, som det skadade bjälklaget i en jungfrukammare och hela den följande, rätt dyrbara reparationen av chefsbostaden vid Flyinge, som går till 32,000 kronor, kommit att stå till varandra. Händelserna ha komponerat ihop sig på ett så skickligt sätt, att inför deras spel riksdagen liksom utskottet står så gott som inför nödvändigheten att giva, om inte sina applåder så sitt tysta bifall däråt. Ett är högst troligt: sådant skulle nog aldrig hänt, om det gällt — Ottenby.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkten 9.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att, med uteslutande av det i riksstaten uppförda ordinarie reservationsanslaget till understödjande av prisbelöningar av hästar och därav härflytande kostnader, för samma ändamål anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 298 av herr *Olsson* i Berg m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att under nionde huvudtiteln — i stället för det av Kungl. Maj:t föreslagna extra reservationsanslaget för samma ändamål — till understödjande av prisbelöningar av hästar och därav härflytande kostnader anvisa för budgetåret 1926—1927 ett ordinarie reservationsanslag av 70,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionen II: 298, med uteslutande av det i riksstaten uppförda ordinarie reservationsanslaget till understödjande av prisbelöningar av hästar och därav härflytande kostnader, för samma ändamål anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor.

Herr **Sederholm**: Före år 1923 hade till ifrågavarande ändamål i riksstaten uppförts ett belopp av 184,000 kronor. Av statsfinansiella skäl ned-sattes beloppet då till 100,000 kronor. Samma år infördes totalisator. Jordbruksutskottet motiverade införandet av totalisator med att detta anslag på 100,000 för hästpremieringen var absolut otillräckligt, och man därför måste på ett eller annat sätt anskaffa fyllnadsmedel. Sedan dess ha totalisator-medlen använts för ifrågavarande ändamål, men samtidigt har statsbidraget ned-gått, så att det för närvarande icke upptages till mera än ett reservationsanslag på 30,000 kronor. Hela det disponibla beloppet för ifrågavarande ändamål

*Anslag till
hingst-
depåerna och
stuteriet.
(Forts.)*

*Anslag till
prisbelöningar
av hästar.*

Anslag till
prisbelöningar
av hästar.
(Forts.)

uppgår ännu ej till vad det var före år 1923, 184,000 kronor. Departementschefen påpekar, att man har att vänta förslag från stuteriöverstyrelsen om ett nytt reglemente för utförande av hästpremieringen, och att detta reglementes genomförande kommer att kräva mer medel, än som nu anvisats.

Jag vill nu icke framställa något yrkande, men jag vill framföra det önskemålet, att den ståndpunkt, riksdagen intog 1923, att totalisatormedlen verkligen skulle kunna medföra en betydande förbättring, en förbättring som till och med sträckte sig längre, än vad som före 1923 var fallet, måtte genomföras, när detta reglemente kommer i tillämpning, och särskilt att det måtte beaktas vid uppgörandet av den stat, som förelägges nästa års riksdag.

Jag har intet yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölles vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—15.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Anslag till
fåravelns
befrämjande.

Punkten 16.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte till befrämjande av fåraveln anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 18,000 kronor.

Herr **Rosén**: Herr talman! Riksdagen anvisar årligen en rad anslag för prisbedömning av djur. Den nu föredragna punkten avser ett anslag till fåravelns befrämjande, för vilket ändamål beräknas 29,000 kronor, varav 11,000 kronor förut finnas disponibla.

Det skulle bestämt löna sig att undersöka på vilket sätt dessa anslag komma till användning. Jag har i min hand en kassaräkning från ett sydsvenskt läns fårpremieringsnämnd för ett av de sista åren, och denna kassaräkning upptager en del rätt så intressanta siffror. Nämndens inkomster för året uppgingo till 1,413:12 kronor, varav statsbidraget utgjorde 648:56 kronor och bidraget från hushållningssällskapet lika mycket. Det är ju allmänna medel alltsammans. På utgiftssidan upptagas bl. a. utbetalade pris. Det är två första pris för baggar i första klassen, 120 kronor, och två tredje pris för baggar i andra klassen, 50 kronor, tillsammans i utbetalda pris 170 kronor under året. För att kunna utdela dessa pris på 170 kronor ha utbetalts reseersättningar till premieringsnämnden med 864:45 kronor och för inköp av inventarier och materialier 110:10 kronor. Man har vidare annonserat och tryckt reglementen för 209:57 kronor. Tillsammans har man lyckats uppbringa utgifterna till precis samma belopp som inkomsterna eller 1,413:12 kronor. För att kunna utdela fyra pris på 170 kronor ger man alltså ut över 1,200 kronor i omkostnader. Jag undrar, om det kan vara någon verkligt klok hushållning att fortsätta med ett sådant ödslande med allmänna medel.

Jag avser med detta endast att hemställa till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att han ville undersöka, huruvida det ej finns möjlighet att på ett förnuftigare sätt verkställa de prisbedömningar, som kunna vara påkallade.

Herr statsrådet **Linders**: Jag vill bara i anledning av den siste talarens yttrande säga det, att jag har vid mer än ett tillfälle sökt åstadkomma besparingar beträffande hithörande anslagsområden. Det är mycket möjligt, att även på detta speciella område kunna vidtagas åtgärder för att få besparingar till stånd. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på att det anslag, det här gäller, har inriktat sig på ett jämförelsevis nytt område och det har icke heller haft den omfattning, att det rimligtvis kunnat få lämpliga administrationskostnader. Därför är det ju givet, att det är en alldeles abnorm proportion i det fall, som herr Rosén här påtalat, men jag vill som sagt fästa uppmärksamheten på att det ju alltid ställer sig ofantligt mycket dyrare med administrations- och resekostnader, när det gäller användandet av ett mindre anslag, än när det gäller premieringar, som ha större omfattning.

Jag vill därmed icke ha sagt annat, än att jag med anledning av den redogörelse, herr Rosén nu lämnat, skall ha min uppmärksamhet fäst även på detta speciella premieringsområde.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 17—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till åtgärder under kalenderåret 1926 för höjande av det mindre jordbruket anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

1) nr 150 i första kammaren av herr *Elisson* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte till åtgärder under kalenderåret 1926 för höjande av det mindre jordbruket för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 325,000 kronor;

2) nr 149 i första kammaren av herr *Gabrielsson* m. fl., likalydande med nr 132 i andra kammaren av herr *Lindman* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte dels för budgetåret 1926—1927, utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, anvisa ytterligare 500,000 kronor till åtgärder under kalenderåret 1926 för höjande av det mindre jordbruket, d. v. s. sammanlagt 800,000 kronor; dels ock be- myndiga Kungl. Maj:t att av sagda anslag använda ett belopp av 550,000 kronor för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen framställt förslag, av bidrag utan återbetalningsskyldighet till understöd av mindre odlingsföretag.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionen I:150 till åtgärder under kalenderåret 1926 för höjande av det mindre jordbruket anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor;

2) i anledning av motionerna I:149 och II:132 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande lämpligaste sättet för vinnande av det i motionerna angivna syftet samt för 1927 års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

*Anslag till
färavels-
befrämjande.
(Forts.)*

*Anslag till
höjande av
det mindre
jordbruket.*

Anslag till
höjande av
det mindre
jordbruket.

(Forts.)

Reservation hade anförts av herrar *Andersson* i Grimbo och *Elisson*, som vid 1) i utskottets hemställan yrkat bifall till motionen I: 150.

Herr **Elisson**: Herr talman! När man läser igenom vad utskottet under denna punkt av betänkandet anført, kan man icke underlåta att göra den reflexionen, att utlåtandet beträffande vissa detaljer förefaller vara litet märkvärdigt. Det har i olika motioner hemställts om höjning av anslaget till det mindre jordbrukets främjande.

I den motion, som jag jämte andra ledamöter i denna kammare väckt, yrkas, att ifrågavarande anslag skulle höjas från 300,000 kronor till 325,000 kronor, så att anslaget skulle stå i överensstämmelse med vad lantbruksstyrelsen föreslagit. Detta anslag är också det minsta som bör utgå, vilket man nog finner, om man närmare sätter sig in i detta spörsmål.

I en annan motion, en gruppmotion, som framburits av högerrepresentanter i riksdagen, har yrkats, att det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet skulle höjas från 300,000 kronor till 800,000 kronor, således en ökning av anslaget med icke mindre än en halv miljon kronor.

Utskottet har emellertid funnit det i motionerna framställda syftet behjärtansvärt och föreslår därför, särskilt i anledning av den omnämnda gruppmotionen, en skrivelse med begäran om utredning i vad mån de framställda kraven skulle kunna tillmötesgå. När utskottet emellertid skall uttala sig om den i den av mig väckta motionen begärda höjningen av anslaget med 25,000 kronor, har utskottet, oaktat det fortfarande anser ändamålet behjärtansvärt, funnit sig icke kunna gå med på denna begäran, på den grund att det skulle tarvas utredning beträffande den i gruppmotionen framförda frågan och de båda motionerna, enligt utskottets uppfattning, sammanhängde med varandra.

Jag håller före, att dessa motioner icke ha något sådant sammanhang, att icke denna höjning av anslaget med 25,000 kronor borde kunna tillstyrkas. Om man hyser den uppfattningen, att det av Kungl. Maj:t äskade anslaget är för litet och därför begär en utredning, då det gäller en ökning av detsamma med 500,000 kronor, borde man väl i år kunna tillmötesgå den i min motion påyrkade höjningen av anslaget med 25,000 kronor, vilket belopp även lantbruksstyrelsen föreslagit. I det fallet föreligger det således icke något behov av utredning. Ifrågavarande anslag har tidigare utgjort 400,000 kronor, fastän det sedermera nedprutats, men på grund av den stora tillslutningen av mindre odlingsföretag och det ökade antalet ansökningar om premielån, har anslaget under de senare åren visat sig vara alldeles för litet.

Det är under denna anslagspost fråga om många och behjärtansvärda framställningar och det är särskilt, då det gäller dessa nyodlingar, som under de senare åren i stor utsträckning vidtagits, som dessa medel på långt när icke räcka till.

Därest dessa 25,000 kronor skulle beviljas, komma de helt och hållet brukarna till godo, ty reseomkostnaderna äro desamma, när det gäller att dela ut 15—20 kronor i odlingspremier eller om man skulle kunna dela ut 30—40 kronor, som vore behöfligt.

Såsom frågan nu ligger — då man på olika håll anser syftet med detta anslag vara mycket behjärtansvärt och fylla ett stort behov — borde man åtminstone kunna tillmötesgå och bifalla den framställning om en höjning av anslaget med 25,000 kronor, vilken överensstämmer med lantbruksstyrelsens förslag; samtidigt som man utreder frågan, huruvida det icke skulle behövas ett ännu större bidrag, t. ex. den ökning med en halv miljon kronor, som begärts i gruppmotionen, vilket man ju kan komma till ett annat år.

Med anledning av vad jag nu framhållit ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig i denna fråga väckta motionen.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Även jag har varit närvarande i jordbruksutskottet vid behandlingen av detta ärende, och jag ställde mig då på den ärade motionärens, herr Elisson, sida, i det jag ansåg, att de av honom begärda 325,000 kronorna alltså oavkortade borde utgå såsom anslag till ifrågavarande ändamål för nästkommande år. Kungl. Maj:t och utskottet har nedprutat det förra anslaget med 25,000 kronor. Jag har emellertid icke reserverat mig emot detta utskottets förslag, och jag skall med några ord be att få meddela, varför jag icke gjort det.

Som kammarens ledamöter torde finna, behandlas under denna punkt (nr 23 i utskottets ifrågavarande utlåtande) förutom herr Elissons motion två andra motioner, väckta av herr Gabrielsson m. fl. i första kammaren och av herr Lindman m. fl. i andra kammaren, i vilka motioner begäres ett belopp av 500,000 kronor utöver vad förut av Kungl. Maj:t äskats för dessa premieringsändamål. Utskottet har då i punkten 2) i klämman med anledning av dessa senare motioner föreslagit riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av dessa frågor, och i den delen är utskottet fullkomligt enigt. Av denna enighet framgår ju, att utskottet är besjäladt av den tanken, att utskottet vill göra vad göras kan för småbrukspremieringens främjande. Detta har varit anledningen till att jag ansett mig icke böra reservera mig i nu förevarande punkt. Då ärendet emellertid föranlett debatt, måste jag ju säga, att jag anser ett belopp av 325,000 kronor vara mycket välbehöfligt för ifrågavarande ändamål.

Den, som i likhet med mig deltagit i småbrukspremiering, vet mycket väl, hur snålt premieringsmedlen äro tilltagna. Man får lov att plocka sönder beloppen till så små premier, att man knappt vågar bjuda ut dem. Jag vill emellertid säga, att det icke skulle inverka så ofantligt mycket, om man skulle få det äskade anslaget höjt till 325,000 kronor, d. v. s. med 25,000 kronor mer än vad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit, när man ändå får 300,000 kronor. Det kan ju betyda en ökning av omkring 1,000 kronor för varje län, ett tillskott, som visserligen icke är att förakta men som icke är av den oerhörda betydelsen, att jag i jordbruksutskottet ville alltför mycket fästa mig därvid, med risk att utskottet icke skulle framgå så enigt som det gjort beträffande punkten 2).

Skulle emellertid vid första punkten votering begäras av den föregående ärade talaren eller av någon annan, kommer jag likvisst att rösta för bifall till reservationen.

Herr Hellström: Herr talman, mina herrar! Det föreligger här tvenne yrkanden. Det ena yrkandet avser en höjning av detta anslag med 25,000 kronor och det andra avser en höjning av anslaget med 500,000 kronor. Båda yrkandena gå ut på att denna höjning skulle göras vid årets riksdag. Nu har jordbruksutskottet ställt sig på den ståndpunkten, att det anser en avsevärd höjning av detta anslag vara önskvärd och att det har velat i princip tillstyrka framställningen om det större anslaget. Förslaget därom ansågs emellertid icke föreligga i så utrett skick, att man kunde föreslå riksdagen en ökning av budgeten med 500,000 kronor. Utskottet har i stället hemställt, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära en närmare undersökning och framläggandet av förslag till en senare riksdag om en höjning av det ifrågavarande anslaget.

Herr Elisson säger, att han icke kan inse, att dessa båda frågor, frågan om höjandet av anslaget med 25,000 kronor och frågan om höjandet av anslaget med 500,000 kronor, stå i det nära samband med varandra att, om utskottet beträffande det senare förslaget hemställt om en skrivelse, utskottet icke beträffande det förra yrkandet däremot skulle kunna hemställa om bifall till

*Anslag till
höjande av
det mindre
jordbruket.
(Forts.)*

Anslag till
höjande av
det mindre
jordbruket.
(Forts.)

detsamma. Herr Elisson har inom utskottet varit tämligen ensam om denna uppfattning, och jag tror icke heller, att han här har stor utsikt att kunna övertyga någon i kammaren om att dessa frågor icke ha det samband med varandra, som jordbruksutskottet ansett dem hava. Då man hemställt om att få en utredning för att till nästa år få anslaget höjt med ett så stort belopp som 500,000 kronor, torde det icke kunna anses vara på något sätt motiverat att nu göra någon ändring i vad Kungl. Maj:t föreslagit; och jag ber med anledning härav, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr **Elisson**: Herr Hellström sade, för det första, att jag skulle ha varit ganska ensam om min uppfattning i denna fråga inom utskottet. Jag ber då få nämna, att det inom utskottet var icke mindre än 5 stycken av dess ledamöter, som talade för bifall till min motion. Man kan därför icke säga, att jag varit ensam inom utskottet om denna uppfattning. För det andra, medgav den siste ärade talaren, att framställningarna i dessa frågor voro ganska behjärtansvärda, så att utskottet varit enigt om att det behövde göras en avsevärd förhöjning i detta anslag. Men på grund av att den ena motionen innebar en så stor ökning av anslaget som med $\frac{1}{2}$ miljon kronor, behövdes det en utredning av frågan. Beträffande den i min motion begärda höjningen med 25,000 kronor, har ju utskottet medgivit, åtminstone ha de flesta ledamöterna i utskottet gjort det, att där behövs det icke någon utredning, ty den frågan förelåg klar, när lantbruksstyrelsen hade begärt ett belopp av 325,000 kronor för detta ändamål, fastän detta belopp av Kungl. Maj:t nedprutats. Därför kan man icke i detta sammanhang säga att någon utredning behövs i denna fråga. Det är i den saken jag anser dessa motioner vara varandra olika, att det beträffande den ena framställningen icke behövs någon utredning, om man vill göra något för saken, men att den andra framställningen har en så stor omfattning, att det först tarvas en utredning, innan man kan besluta i frågan. Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Boberg**: Herr vice talman! Det är klart, att vi, som äro medlemmar av jordbruksutskottet, gärna skulle önska, att både det och det, som rör jordbruket och som kunde främja dess bästa på ena eller andra sättet, bleve bifallet; men nu är det ju så, att man icke kan få allt vad man önskar att gå igenom.

Jag stod inom utskottet på motionärens ståndpunkt i detta avseende; men under debatten i utskottet och vid samtal med utskottets ledamöter kom jag på den tanken, att om man avstode ifrån, vad herr Elisson yrkat i år, vore det utsikt för en större och bättre hjälp nästa år. Det ligger ju också ett visst löfte därom i motiveringen från utskottets sida, att det stora anslaget om 500,000 kronor skall bifallas nästa år. Jag tror därför, att det är klokt att gå med utskottet denna gång. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till den av herr Elisson m. fl. i ämnet väckta motionen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Elisson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 punkten 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till den av herr Elisson m. fl. i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 24—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

Kungl. Maj:t hade under punkten 97 av nionde huvudtiteln i innevarande års statsverksproposition föreslagit riksdagen att för utlämnande — i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt — av understöd åt vissa av högkonjunkturens egnahemslåntagare anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 700,000 kronor.

Anslag till understöd åt vissa egnahemslåntagare.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen

1) nr 93 i första kammaren av herr *von Stockenström*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att för utlämnande av understöd åt vissa av högkonjunkturens egnahemslåntagare anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor, samt

2) nr 74 i andra kammaren av herr *Brännström* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte för utlämnande — i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen tillstyrkt under punkten 97 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition — av understöd åt vissa av högkonjunkturens egnahemslåntagare anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 93 och II: 74 i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning för utlämnande — i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt med däri av utskottet under punkten angiven ändring — av understöd åt vissa av högkonjunkturens egnahemslåntagare anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 700,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Gabrielsson*, som ansett, att utskottet bort — på i motionerna I: 93 och II: 74 anförda skäl samt i syfte att möjliggöra ett av behovet påkallat, mera verkningfullt ingripande till stöd för berörda grupp låntagare — hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och de i ämnet väckta motionerna I: 93 och II: 74, för utlämnande — i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt med däri av utskottet angiven

Anslag till
understöd åt
vissa
egnahems-
långtagare.
(Forts.)

ändring — av understöd åt vissa av högkonjunktorens egnahemslångtagare anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Herr **Gabrielsson**: Herr talman! De flesta av kammarens ledamöter erinra sig väl, att riksdagen i fjol till Kungl. Maj:t avlät en skrivelse med hemställan om utredning i vad mån och på vad sätt man kunde biträda med hjälp till egnahemslångtagare, som erhållit lån under kristiden. Kungl. Maj:t har framkommit med denna utredning, som nu också här föreligger och som verkställts under föregående år av egnahemsinspektören.

Egnahemsinspektören skriver i den berättelse han avgivit bl. a. följande: »I det systematiska arbete, som det allmänna bedrivit, alltjämt bedriver och för närvarande synes vara i färd att ytterligare utveckla i syfte att bereda rikets tillväxande befolkning tillgång till jord och egnahem, torde så vitt möjligt böra undvikas, att vissa egnahemsbildare till följd av de utav staten uppställda villkoren sättas i sämre utgångsställning än övriga.»

Egnahemsinspektören menar därmed, att de egnahemslångtagare, som erhållit lån under kristiden, ha sämre lånevillkor än de, som fått sådana lån efter den tiden och att de förra helt naturligt därför också kommit i en betydligt sämre ställning.

Som bekant höjde riksdagen räntan för egnahemslångtagarna år 1920 från 3.6 % till 4.75 %. Detta ändrades under år 1923, så att räntan nedsattes till 4 %, men samtidigt beslöts att fr. o. m. 1 juli 1923 skulle egnahemslångtagare berättigas erhålla direkta s. k. premielån för att verkställa odlingar och som ersättning utan återbetalningsskyldighet för uppförande av åbyggnader på sina jordbruk. Under dessa år ha i premielån utbetalats: andra halvåret 1923 310,000 kronor, år 1924 630,000 kronor, år 1925 660,000 kronor och år 1926 650,000 kronor; summa 2,250,000 kronor. De egnahemslångtagare, som erhöilo lån under kristiden, ha icke kommit i åtnjutande av dessa premielån och de ha även fått betala högre ränta än de, som erhållit egnahemslån senare. Nu föreslår egnahemsinspektören, för att hjälpa dessa egnahemslångtagare, som erhållit lån under kristiden, att riksdagen skulle anslå ett belopp av 1 miljon kronor, att utdelas på ungefär samma villkor, som de vilka erhållit egnahemslån efter 1923. Vidare föreslås en tillfällig räntesänkning å den stående delen av egnahemslånen från 4.75 % till 3.6 %, och därjämte föreslår egnahemsinspektören en så kallad gäldregleringslånefond för erhållande av lån mot billigare ränta än vad man förut erhållit och som skulle amorteras på kortare tid. Av dessa tre förslag har Kungl. Maj:t upptagit ett enda, nämligen det om ett direkt anslag, varifrån anslag skulle utgå på ungefär liknande villkor, som de erhållit, som tilldelats premielån, men Kungl. Maj:t har upptagit det anslagsbeloppet endast till 700,000 kronor. Här föreliggande tvenne motioner: den ena i denna kammare av herr von Stockenström och den andra i andra kammaren av herr Brännström. Däri yrkas att beloppet måtte höjas till 1 miljon kronor eller till samma belopp, som egnahemsinspektören föreslagit. Jag har inom jordbruksutskottet reserverat mig och yrkat på att beloppet skulle sättas till 1 miljon kronor. Det finnes många skäl, som tala för att man får lov att stödja dessa kristidens egnahemslångtagare, och jag anser att det är en billig rättvisa, att de bliva satta i något så när samma ställning som de, som senare erhållit lån. Om riksdagen skulle bevilja det i motionerna föreslagna beloppet 1,000,000 kronor och i en senare punkt, som vi komma till, sedan giva kristidslångtagare en tillfällig räntesänkning, skulle de därigenom kunna i någon mån komma i åtnjutande av samma fördel som de, som erhållit lån senare. Jag vill påpeka, att riksdagen förut varit med om att bevilja subvention åt dem, som erhållit lån ur bostadslånefonden. Jag kan inte erinra mig säkert, men jag vill minnas, att det var 3 miljoner kronor, som avskrevs på detta

lån. Så vitt jag förstår, är det ännu mera nödvändigt att hjälpa dessa fattiga, som byggt sig egna hem på landet, än dem, som bygga stora och dyrbara hus i städerna. Jag skall icke ingå på frågan vidare, utan jag hänvisar till den redogörelse, som åtföljer statsverkspropositionen och är avgiven av egnahemsinspektören, och jag yrkar att beloppet måtte sättas till 1 miljon kronor i stället för till 700,000 kronor, d. v. s. bifall till den av mig vid betänkandet fogade reservationen.

*Anslag till
understöd åt
vissa
egnahems-
långtagare.
(Forts.)*

Herr Hellström: Det är en mycket tacksam uppgift för en motionär att, sedan Kungl. Maj:t verkställt utredning, prövat en fråga och framlagt den för riksdagen, läsa igenom de yttranden, som avgivits av myndigheterna, och att om någon av myndigheterna föreslagit något större belopp, än Kungl. Maj:t har gått med på, då skriva en motion och helt enkelt hemställa, att riksdagen må anvisa det större beloppet. Man befrias då helt och hållet från besväret att göra någon vidare utredning. Man hänvisar bara till den utredning, som ämbetsverket gjort, och så har man blivit satt i tillfälle att visa sitt intresse för den fråga, som föreligger.

Vi ha inom jordbruksutskottet haft en mycket rik erfarenhet av detta bekväma sätt att skriva motioner. Om lantbruksstyrelsen tillstyrkt ett högre belopp, än Kungl. Maj:t vid prövning funnit lämpligt, genast är en motionär framme och väcker motion om anvisande av ett högre belopp, och då statens egnahemsinspektör nu i detta fall, sedan han på befallning av Kungl. Maj:t gjort en utredning, föreslagit 1 miljon kronor, men Kungl. Maj:t efter noggrann prövning av frågan funnit, att syftemålet skulle tillgodoses med ett mindre belopp och att för övrigt det statsfinansiella läget är sådant, att man icke kunnat föreslå mer än 700,000 kronor, så äro motionärer genast färdiga att upptaga egnahemsinspektörens förslag. Jag anser det under sådana omständigheter icke behöfligt att besvara kammarens ledamöter och kammarens protokoll med att upptaga till diskussion alla de olika skäl för och emot, som redan ha blivit diskuterade i Kungl. Maj:ts proposition.

Med påpekande av detta förhållande och att det här är fråga om att på begäran av enskild motionär på rak arm bevilja ett anslag av 300,000 kronor *utöver* vad Kungl. Maj:t begärt, skall jag, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. till utskottets hemställan.

Herr von Stockenström: Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition om understöd åt vissa av högkonjunktorens egnahemslångtagare har jag i en motion gjort yrkanden i två hänseenden, dels i fråga om viss ändring av villkoren för åtnjutande av dessa understöd, och dels i fråga om anslaget storlek. Vad angår den första punkten har jag den tillfredsställelsen att se, att utskottet beaktat de av mig framförda synpunkterna och såväl i motiveringen som i klämman föreslagit en ändring, innebärande en smidigare tillämpning av de av Kungl. Maj:t föreslagna villkoren. Vad åter angår anslaget storlek, har utskottet ansett sig av statsfinansiella hänsyn böra stanna vid av Kungl. Maj:t föreslagna 700,000 kronor, medan jag yrkat på ett anslag av 1 miljon kronor.

Nu är det uppenbarligen mycket svårt att i ett fall som detta kunna mera exakt och med siffror angiva det föreliggande behovet, och meningen är ju också, att låneförmedlarna skola noggrant pröva ansökningarna i varje särskilt fall. Jag vill dock erinra om, att egnahemsinspektören, som närmast torde vara den myndighet, som den föregående talaren syftade på, gjort en grundlig utredning av frågan och har föreslagit dels en räntelindring på 400,000 kronor, dels ett kontant bidrag av 1 miljon kronor, och dels en halv miljon kronor att utlämnas som lån till reglering av gäld, sålunda sammanlagt

Anslag till
understöd åt
vissa
egnahems-
låntagare.
(Forts.)

1,900,000 kronor att under olika former ställas till förfogande. Då egnahemsinspektören är den, som närmast torde hava kännedom om dessa förhållanden, kan jag icke undgå att finna, att det belopp, som Kungl. Maj:t stannat vid, d. v. s. 700,000 kronor, är tillmätt i knappaste lag, och jag anser, att åtminstone det kontanta beloppet, 1 miljon kronor, som egnahemsinspektören föreslagit, borde kunna beviljas.

Nu medger jag, att det kan diskuteras i vad mån staten bör ingripa och täcka förluster, som lidits under kristiden på olika områden och i olika näringar, men när man nu vet, att riksdagen år 1923 anslagit icke mindre än 3 miljoner kronor till avskrivning å lån från bostadslånefonden och att staten i olika former anslagit miljoner och åter miljoner för mildrande av svårigheter under kristiden och för täckande av då lidna förluster, synes det mig icke mer än rimligt, att även kristidens egnahemslåntagare bliva behörigen hjälpta. Dessa låntagare ha dock genom statens direkta förmedling kommit att starta, och detta på en mycket ogynnsam tidpunkt, då prisen på jord, byggnadsmaterial, inventarier och allt annat, som erfordras, varit abnormt uppdrivna. Man får väl också medgiva, att för de starka växlingar i penningvärdet, som skett först i den ena riktningen och sedan i den andra, är staten i väsentlig mån ansvarig. Härtill kommer en synpunkt, som en ärad talare på västerbottensbanken anført, att åtminstone en hel del av dessa egnahemslåntagare kommit att stå i en alldeles särskilt ogynnsam ställning såväl i jämförelse med låntagare från en tidigare tidpunkt, då egnahemslåneräntan var lägre, som i jämförelse med dem, vilka senare kommit i åtnjutande av premielån, vilket inneburit en stor förmån. Jag kan icke finna annat, än att det ur såväl sociala som rent nationalekonomiska synpunkter är en försvarlig och även behjärtansvärd åtgärd att såvitt möjligt hjälpa dessa låntagare att rida ut svårigheterna och fullfölja uppgiften att bilda och vidmakthålla ett eget hem, ett eget jordbruk. Nu kan man givetvis under hänvisning till statsfinansiella skäl kort och gott både i det ena och det andra fallet försvara lämpligheten av just det belopp, man anser böra utgå. Men var och en må väl, om man anser, att ett belopp är för knappt, ändå ha rätt att peka på det förhållandet, och jag kan icke tänka mig, att den föregående ärade talaren vill förmena oss riksdagsmän den rätten.

Av hela antalet egnahemslåntagare under tiden 1918 till 1922 är det icke mer än en elftedel, som skulle komma i åtnjutande av detta understöd, om man tilldelar dem de belopp i medeltal åt var och en, som Kungl. Maj:t och utskottet tänkt sig. Om jag räknar endast med dem, som fått lån på obbyggda lägenheter, blir det en femtedel av antalet. Då jag tror, att här föreligger ett väsentligt större behov, än som täckes av det föreslagna beloppet, och då jag anser det önskvärt att detta behov i möjligaste mån tillgodoses, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Gabrielsson framförda reservationen, som ansluter sig till den motion, som väckts av mig i detta ärende.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Jordbruksutskottets ärade vice ordförande sade, att det var en mycket tacksam uppgift för motionärer att passa på att, när Kungl. Maj:t tillstyrkt ett mindre belopp, motionera om ett högre, då det fanns myndighet, som tillstyrkt det högre. Då får jag också säga, att det är en mycket tacksam uppgift för jordbruksutskottets vice ordförande att, så snart Kungl. Maj:t tillstyrkt ett belopp, säga, att riksdagen icke har rätt att avvika därifrån. Jag undrar, om riksdagen har någon befogenhet under sådana förhållanden. Det är givet, att när riksdagen har att pröva, om ett belopp är för litet tilltaget, och en myndighet av sådan kapacitet som egnahemsinspektören, som förstår denna sak bättre än någon annan, har till-

styrkt beloppet, så finns det fullgiltig anledning att stödja hans förslag. Jag erinrar om, att det var dock endast ett av de tre olika belopp, han föreslagit, som Kungl. Maj:t tagit upp, och jag anser, att det finns fullgiltiga skäl att vidhålla det yrkande, jag gjort.

*Anslag till
understöd åt
vissa
egnahems-
läntagare.
(Forts.)*

Herr Hellström: Jag har naturligtvis aldrig avsett att på något sätt bestrida någon hans rätt att väcka motioner i vilka ämnen som helst och av vilken beskaffenhet som helst. Vad jag anförde var endast avsett att belysa den utgångspunkt, från vilken vi i utskottet ha gått för att bedöma det här föreliggande förslaget. Vi ha granskat Kungl. Maj:ts förslag och även sett efter, vad de andra myndigheter, som yttrat sig, haft för uppfattning i denna fråga. I den sak, som här föreligger, är det icke bara egnahemsinspektören, som yttrat sig, utan även statskontoret och riksgäldsfullmäktige ha gjort det, och vi ha icke inom utskottet ansett oss skyldiga att, därför att en enskild motionär tagit upp såsom sitt egnahemsinspektörens förslag, utan vidare svälja detta. Jag anser, att man har rättighet att ta hänsyn till även vad andra myndigheter och till sist Kungl. Maj:t själv anfört i frågan.

Att jag för övrigt i förekommande fall icke är någon dogmatiker torde åtminstone herr Gabrielsson känna till, då jag varit med om i utskottet att tillstyrka en höjning av Kungl. Maj:ts förslag på två punkter, som vi nyss haft till behandling, nämligen i fråga om utbildningskurser för ladugårdsförmän och svinskötare och i fråga om kvinnliga ladugårdskötarkurser i Norrland. Det är sålunda icke alls på grund av något principrytteri, som vi kommit till det resultat, som fått sitt uttryck i utskottets förslag, utan vi ha i varje särskilt fall prövat de anförda skälen och kommit till det resultatet, att de skäl, som av Kungl. Maj:t anförts, äro mera vägande än de, som blivit anförda av motionärerna och deras auktoritet.

Herr Boberg: Det var ett yttrande i herr von Stockenströms anförande, som jag fäste mig vid. Han sade, att dessa egnahemsbyggare hade fått hjälp från början av staten, och därför att staten från början hjälpt dem, skulle staten också vara pliktig att i fortsättningen hjälpa till hur mycket som helst. Det kan väl icke vara någon rimlig sats, ty staten har väl icke tvungit dessa personer att bilda hem och köpa jord o. s. v., utan staten har lovat, att om de ville av sitt eget fria val göra det, så var staten villig att bidra med så och så mycket; men därför kan staten omöjligen vara tvungen att i fortsättningen påtaga sig så stora utgifter som helst i denna sak. Det kan ingen enskild i detta land, som tillfälligt hjälper folk, hur rik han än är, och ej heller staten. Om staten skulle handla på det sättet, kunde den icke gå i land med sina utgifter.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Gabrielsson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Anslag till understöd åt vissa egnahems-läntagare. J Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 punkten 35, röstar

Ja;

Nej;

Den, det ej vill, röstar

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 36—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m. m.

Punkten 44.

Under punkten 167 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, utom annat,

dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med budgetåret 1926—1927 äga tillämpning å befattningshavare vid lantmäterikontoren i länen;

dels bestämma antalet ordinarie befattningar vid lantmäterikontoren i länen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
23 överlantmätare	B 30
28 kanslibiträden	B 7
6 kontorsbiträden	B 4;

dels fastställa av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade förslag till ordinarie stat och övergångsstat för lantmäterikontoren i länen, att tillämpas från och med budgetåret 1926—1927;

dels besluta,

att överlantmätarna i nedannämnda län skulle var för sig, utöver dem enligt avlöningsreglementet tillkommande lön, uppbära avlöningsförstärkning med följande belopp, för år räknat:

i Stockholms, Älvsborgs, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län kronor 600
i Kopparbergs län » 1,200,

att vid tjänstledighet för överlantmätare på grund av sjukdom eller av annan anledning skulle i fråga om tjänstemannens rätt att uppbära avlöningsförstärkning liksom ock i fråga om vikaries rätt till dylik avlöningsförstärkning gälla de särskilda bestämmelser, som av Kungl. Maj:t i sådant hänseende meddelades;

dels ock under nionde huvudtiteln, avdelningen lantmäteriväsendet — med uteslutande av nuvarande underavdelningen lantmäterikontoren i länen upptagna anslag till avlönningar — under samma underavdelning uppföra un-

der titel lantmäterikontoren i länen ett ordinarie förslagsanslag av 475,000 kronor samt under titel övergångsstat ett ordinarie anslag av 48,800 kronor.

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.
(Forts.)

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, utom annat, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning,

a) besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med budgetåret 1926—1927 äga tillämpning å befattningshavare vid lantmäterikontoren i länen;

b) bestämma antalet ordinarie befattningar vid lantmäterikontoren i länen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
9 överlantmätare (Stockholms, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	B 30
14 överlantmätare (övriga län utom Gotlands län)	B 29
28 kanslibiträden	B 7
6 kontorsbiträden	B 4;

c) fastställa i utlåtandet intaget förslag till ordinarie stat och övergångsstat för lantmäterikontoren i länen, att tillämpas från och med budgetåret 1926—1927;

d) under nionde huvudtiteln, avdelningen lantmäteriväsendet — med utslutande av nuvarande underavdelningen lantmäterikontoren i länen upptagna anslag till avlöningar — under samma underavdelning uppföra under titel lantmäterikontoren i länen ett ordinarie förslagsanslag av 462,300 kronor samt under titel övergångsstat ett ordinarie anslag av 48,800 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Nilsson* i Tånga, *Hellström*, *Sederholm*, *Pettersson* i Bjälbo, *Gabrielsson* och *Månsson* i Erlandsro, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, utom annat, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning,

dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med budgetåret 1926—1927 äga tillämpning å befattningshavare vid lantmäterikontoren i länen;

dels bestämma antalet ordinarie befattningar vid lantmäterikontoren i länen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
23 överlantmätare	B 30
28 kanslibiträden	B 7
6 kontorsbiträden	B 4;

dels fastställa i reservationen intaget förslag till ordinarie stat och övergångsstat för lantmäterikontoren i länen, att tillämpas från och med budgetåret 1926—1927;

dels ock under nionde huvudtiteln, avdelningen lantmäteriväsendet — med utslutande av nuvarande underavdelningen lantmäterikontoren i länen upptagna anslag till avlöningar — under samma underavdelning uppföra under titel lantmäterikontoren i länen ett ordinarie förslagsanslag av 469,000 kronor samt under titel övergångsstat ett ordinarie anslag av 48,800 kronor.

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.
(Forts.)

Herr statsrådet **Linders:** Herr talman, mina herrar! I förevarande sista punkt av detta utlåtande ha varken utskottets majoritet eller reservanterna följt Kungl. Maj:ts förslag. Jag har därför egentligen icke någon anledning att uttrycka någon särskild glädje över behandlingen av den del av punkten, som gäller överlantmätarnas lönerereglering.

Kungl. Maj:t föreslog, att överlantmätarna skulle placeras i lönegraden B 30 och att löneförstärkning skulle äga rum med 600 kronor för en var av överlantmätarna i Stockholms, Älvsborgs, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län och med 1,200 kronor för överlantmätaren i Kopparbergs län. Detta var i överensstämmelse med det av särskilda sakkunniga utarbetade förslaget, dock så att dessa hade placerat överlantmätarna i Uppsala, Gotlands, Blekinge och Västmanlands län i en lönegrad lägre, nämligen B 29. Utskottets förslag innebär, att 9 överlantmätare skulle placeras i B 30 och 14 i B 29. Däremot har utskottets majoritet icke velat vara med om en löneförstärkning i något avseende. Reservanterna däremot yrka bifall till Kungl. Maj:t i fråga om lönereregleringen, nämligen att lönegraden för överlantmätare skulle bli enligt B 30. Däremot ha ej heller reservanterna velat gå med på den föreslagna löneförstärkningen. Saken kan ju principiellt läggas upp på det sättet, att Kungl. Maj:ts förslag avsåg en efterlängtd och rättvis löneförbättring jämte en avlöningsförstärkning, som skulle göra det möjligt att erhålla fullt kvalificerade krafter, alldeles speciellt i ett län, där arbetet är särskilt krävande. Utskottets majoritet går visserligen med på en viss differentiering av lönerna, men på det sättet att ett så pass stort antal av överlantmätarna som 14 placeras i en lönegrad lägre än Kungl. Maj:t föreslagit, och för övrigt avvisas förslaget om löneförstärkning. Reservanterna ha däremot biträtt allenast lönereregleringen i fråga om överlantmätarnas placering i lönegrad, men de vilja ej heller vara med om löneförstärkningen. Det är ju klart, att en lönefråga som denna kan ses på många olika vis. Vårt löneväsande är ju så stort och omfattande, att det har måst läggas upp efter särskilda principer, ja, det lägges efter linjer och schabloner överallt, men här och där visar denna läggning på, att man ibland måste gå utanför ramen, när den praktiska nödvändigheten kräver sådant. I denna proposition är omnämnt, att riksdagen i fjol beträffande tjänstemännen vid landsstaten har gjort sådana avvikelser. Därför är det i och för sig icke något nytt det Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om löneförstärkningarna. Det stannar väl ofta nog i lägen, där man ställer sig tveksam, i det man trott, att det kommer att gå så eller så. Jag har för min del uttalat i propositionen, att jag icke har ansett försvarbart annat än att här framlägga en lönerereglering ur den synpunkten, att man skall göra det möjligt att få fullt kvalificerade krafter till de poster, varom här är fråga. Jag vill fästa uppmärksamheten vid att såväl de sakkunniga — däribland ledamoten av denna kammare, överdirektören Widell och herr Jansson i Falun i andra kammaren — ävensom de hörda myndigheterna ha faktiskt varit fullt eniga om att överlantmätaren i sin egenskap av chef för länets jorddelningsväsende nog förtjänar att i avlöningshänseende likställas med övriga befattningshavare i den s. k. tredje normalgraden. Det är också av riksdagen tidigare fastslaget år 1920, och därför har man ansett hela vägen, att man praktiskt taget kunnat följa linjen att placera dem i B 30. Det undantag, som gjorts beträffande det lilla Gotlands län, har godkänts, och alla äro eniga om att ställa det i en undantagsställning för sig.

Varför denna lönerereglering är viktig, torde icke vara främmande för någon av denna kammares ledamöter, därför att det är ett ofantligt krävande arbete att vara överlantmätare. De ha ofta i de större länen en stående personal, som arbetar ute på fältet, i somliga län uppgående ända till 30 stycken, medan man i andra län blott har 6 eller därunder. Det är tydligt, att under sådana

skiftande omständigheter måste arbetet på de olika överlantmäterikontoren bli högst olika. Man konstaterar, att det är högst krävande i de län, där det är en stor personal och där det försiggår många stora arbeten. Därav följer givetvis, att det dels är en svårighet att förmå de skickligaste distriktslantmätnarna att övergå till överlantmätarposter, och dels svårighet i all synnerhet att få de arbetsamma platserna i vissa län besatta med fullt kvalificerade krafter. Nu ha ju både utskottet och reservanterna trott, att så skulle komma att ske ändå, vilken av dess linjer man än följde, och då har man pekat på, att det är ett fysiskt mindre ansträngande arbete på överlantmäterikontoren, och det förhållandet skulle under alla förhållanden komma att locka aspiranter. Jag har pekat på mängden av det arbete, som försiggår på lantmäterikontoren, men därutöver skymtar ju redan, att det arbetet kommer att ytterligare utvidgas och ytterligare krav ställas på överlantmätnarna. Jag tänker närmast på den nya skiftesstadgan. Jag vill säga, att på en överlantmätarpost få icke sättas bara de krafter, som söka efter en fysiskt mindre ansträngande tjänst och av den anledningen kunna tänkas bli aspiranter, utan det viktigaste är dock, att där placeras en person, som icke allenast är väl hemma i sitt fack utan fullt arbetsför. Dessa platser med sina arbetsuppgifter måste sålunda vara lockande, även om de äro krävande, men för att det skall bli så, måste man se till att lönerna regleras så, att man även ur den synpunkten kan vara säker på att man får fullt kvalificerade krafter på dessa poster.

Ja, under dessa omständigheter är det, såsom jag från början uttryckte mig, icke med någon glädje som jag ser de föreliggande förslagen. Jag vill inskränka mig för närvarande till att säga, att med vad jag nu har sagt har jag angivit min huvudsynpunkt på spörsmålet, och jag kan, när jag nu slutar detta anförande, icke annat än uttrycka den förhoppningen, att man skall komma till ett gott beslut, men det goda beslutet anser jag ligga i Kungl. Maj:ts förslag eller så nära intill detta, som det på något vis kan ställas.

Herr Hellström: Vid behandling av den fråga, som nu föreligger, har jordbruksutskottet kunnat följa Kungl. Maj:t på alla punkter med undantag av överlantmätarnas placering i lönehänseende. Beträffande den frågan föreligger det — om man icke fäster sig vid under ärendets förberedande behandling framkomna förslag utan endast vid vad som nu kan bli föremål för beslut i dag — dels Kungl. Maj:ts förslag att överlantmätnarna skola placeras i B 30 med löneförstärkning, dels utskottets förslag, som innebär att de flesta av dem skola placeras i B 29 utan löneförstärkning, och dels reservanternas förslag, som innebär, att samtliga överlantmätare skule placeras i B 30 utan löneförstärkningsanslag. Att man kunnat komma till rätt så olika uppfattning på olika håll, är naturligtvis beroende därpå, att den administrativa indelningen i vårt land är genomförd på det sättet, att länen ställa sig olika både i fråga om folkmängd och areal, men också med hänsyn till jordbrukets allmänna ställning, så att det blir mycket olika krav, som ställas på dem, som skola handha jorddelningsförrättningarna inom länen.

Nu har det varit en strävan hos de förberedande myndigheterna och även hos Kungl. Maj:t att söka utjämna detta förhållande genom att göra en differentiering av överlantmätarnas avlöningar. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att överlantmätnarna skule få en löneförstärkning av 600 kronor och överlantmätaren i Kopparbergs län skule få en löneförstärkning av 1,200 kronor. Utskottet återigen har ansett, att visserligen bör det upprätthållas en olikhet i fråga om avlöningarna för överlantmätnarna, men i stället för att Kungl. Maj:t har gått på löneförstärkning, har utskottet gått in för att vinna den avsedda differentieringen genom löneminskning för överlantmätnarna i vissa distrikt. De,

Ang.
lönercyklring
för lantmäterikontoren m.m.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.

(Forts.)

som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle erhålla löneförstärkning, skulle enligt utskottsförslaget vara kvar i lönegrad B 30, medan de andra placeras i B 29. Nu har icke jag och mina medreservanter kunnat komma till den uppfattningen, att det principiellt taget är riktigt att behandla frågan på det sättet, att man genom olika avlöning till cheferna gör den gradering mellan de olika lantmäterikontoren, som bör genomföras med hänsyn till deras olika arbetsbördan. På andra områden förekommer samma olikhet i fråga om arbetsbördan, men där har man icke försökt att råda bot härför på det sättet, att man stuckit åt vederbörande chefer i de verk, där det varit en större arbetsbördan, en avlöningsförstärkning av 500 å 600 kronor, utan man har gått en helt annan väg, som vi reservanter ansett vara mera naturlig, och som enligt vår mening även borde vara lämplig i detta fall. Vi ha icke ansett, att utjämningen i arbetsbördan bör sökas i en löneförstärkning åt överlantmätarna utan i en arbetsförstärkning åt kontoren.

Jag har icke varit i tillfälle att tala med några överlantmätare i denna fråga, men vid de samtal, som jag haft med ett par överlantmätare om lantmåteriförhållandena i allmänhet, har jag aldrig hört några klagomål över deras avlöningsförhållanden, men däremot ha de varit mycket missnöjda med den otillfredsställande arbetshjälp, som de haft på kontoren, och jag tror, att riksdagen skulle göra klokt i att vid denna lönereglering ej så mycket tänka på de personliga löneförbättringarna, utan däremot ta hänsyn till att arbetsförstärkning kan i olika utsträckning behövas på olika kontor för att den i chefsställning placerade överlantmätaren skall på ett fullgott sätt kunna fullgöra sitt uppdrag. Det har av lantmäteristyrelsen framhållits, att även i mindre län tages överlantmätarens tid helt och hållet i anspråk för fullgörandet av detta hans uppdrag. Till och med i två län med mindre omfattande arbete på detta område, nämligen Uppsala och Västmanlands län, har man tidvis måst anställa examinerade biträden till hjälp på kontoren. Under sådana omständigheter kan det icke vara lämpligt att placera de flesta överlantmätare, såsom utskottet föreslår, i en lägre lönegrad, d. v. s. i B 29. Det skulle verka synnerligen nedstämmande, tror jag, på hela den kår, som det här är fråga om. Dessa överlantmätare ha enligt 1920 års lönereglering hänförs till tredje normalgradens tjänst, och tredje gradens tjänstebefattningar ha i allmänhet blivit överförda till lönegrad B 30. Det finns enligt min uppfattning egentligen icke något bärande skäl att sätta flertalet överlantmätare i B 29. Enda skälet är önskan att upprätthålla en viss skillnad i löneavseende mellan cheferna på de olika lantmäterikontoren. Och den grundsatsen tycker jag, att man så gott först som sist skall lämna. Utom det att det skulle åstadkomma en mycket stor misstämning hos de ifrågavarande överlantmätarna, skulle det också innebära en orättvisa, i det att dessa däri-genom även skulle få mindre pension. Och detta måste i sin tur försvåra rekryteringen. I allmänhet är det distriktslantmätare, vilka tjänstgjort en längre tid, som förordnas till överlantmätare, och dessa måste naturligtvis, även om de äro jämförelsevis yngre personer, ta en viss hänsyn till den pension, som de kunna få, när de lämna tjänsten.

Kammarens alla ledamöter kunna naturligtvis icke ha läst igenom den vidlyftiga utredning, som finns bifogad den kungl. propositionen, men utav den framgår, att Kungl. Maj:t i sitt förslag redan har tagit hänsyn till de olika lantmäterikontorens behov av arbetskraft. Om man ser efter vilken arbetshjälp överlantmätarna ha i de län, som ha det mesta arbetet, d. v. s. i de nio län, som enligt utskottsförslaget skulle placeras i B 30, så visar det sig, att Kopparbergs län har fått en förste assistent, en assistent, tre kanslibiträden och ett kontorsbiträde, således 6 biträdande tjänstemän. Stockholms län, som också har mycket besvärligt arbete, liksom Västernorrlands län, har likaledes en

förste assistent, en assistent, två kanslibiträden och ett kontorsbiträde, således 5 biträdande tjänstemän, under det att övriga län, som här komma i fråga, i regel ha en assistent och ett kanslibiträde, således endast 2 biträdande tjänstemän. De minsta länen, som av de sakkunniga, för vilka herr Widell var ordförande, föreslogos till placering i B 29, nämligen Västmanlands, Uppsala och Blekinge län, ha icke fått vare sig någon förste assistent eller assistent utan ha fått åtnöja sig med endast ett kanslibiträde, således med endast 1 biträdande tjänsteman. Detta är enligt vår uppfattning den rätta vägen att reglera den skillnad, som förefinnes mellan de olika kontorens arbetsbörd. Man bör nämligen på detta sätt bereda de mest arbetstygda möjlighet att få större arbetshjälp. Då samtliga överlantmätare, även de på de mindre kontoren, ha sin arbetsdag fullt upptagen, kan man anse deras arbete vara för det allmänna lika viktigt som de överlantmätarens, vilka äro placerade på mera arbetstygda kontor, ehuru i sistnämnda fall staten bör tillhandagå dessa med större arbetskraft, så att de bli i tillfälle att kunna fullgöra sitt arbete.

Dessutom ber jag få fästa uppmärksamheten på att det ur allmänhetens synpunkt måste anses vara lika viktigt, att lantmåteriförrättningarna bli väl behandlade, kontrollerade och inspekterade i de mindre länen som i de större. Ur den synpunkten föreligger också, kan jag säga, anledning att låta alla överlantmätare bli placerade på samma sätt i avlöningshänseende.

Vidare ber jag att få påpeka, att en del av dessa biträdesbefattningar äro uppförda på extra stat. Därigenom vinnes den fördelen att frågan om regleringen av de olika kontorens behov av arbetsförstärkning lätt kan ordnas utan rubbning i övrigt av organisationen. Tre förste assistenter och fjorton assistenter, fördelade på olika kontor, äro nämligen uppförda på extra stat. Kanslibiträdena och kontorsbiträdena däremot äro på ordinarie stat. Om det nu med hänsyn till förslaget om ny jorddelningslagstiftning skulle komma att visa sig, att det blir litet andra förhållanden än vad förut varit rådande beträffande arbetsbörderna på de olika kontoren, hur vill man då med det av Kungl. Maj:t och utskottet förordade förslaget gå till väga? Skall man då förelägga riksdagen ett nytt förslag och säga, att det har visat sig, att det belopp av 600 kronor, som överlantmätarna ha i de och de länen, är för litet, och att man måste höja det t. ex. till 1.000 kronor samt att för några län vi kanske skola stryka de 600 kronorna och ge dem åt överlantmätarna i några andra län? Eller skall det göras ny omplacering inom de av utskottsmajoriteten föreslagna olika lönegrupperna? — Vad är detta för princip att tillämpa i fråga om en lönereglering? Det viktigaste och lämpligaste är väl att låta cheferna få ha sin bestämda lön, som för övrigt motsvarar den avlöning enligt lönegrad B 30, som byråcheferna i lantmåteristyrelsen ha, och att sedan reglera det behov av förstärkt arbetskraft, som förefinnes, genom att tillhandahålla bättre arbetshjälp. Icke tror jag, att några överlantmätare komma att få större förmåga att fullgöra sina skyldigheter till följd av den för vissa överlantmätare föreslagna löneförstärkningen, eller att det för de distriktslantmätare, som ämna söka en överlantmätarebefattning och som i allmänhet ha mycket stora inkomster — de skickliga och mera dugande bland dem arbeta ofta med biträden, varigenom de kunna åtaga sig många enskilda förrättningar och på detta sätt få sina inkomster väsentligt ökade — spelar någon roll, om de få eller icke få en löneförstärkning av 600 kronor.

Vi ha sålunda dessa tre utvägar att välja på, nämligen Kungl. Maj:ts förslag, som innebär en löneförstärkning för *några* överlantmätare, utskottsmajoritetens förslag, som innebär en löneförsämring för *de flesta* överlantmätarna och till sist reservanternas förslag, som ger *alla* överlantmätarna samma goda avlöning med arbetsförstärkning där så behöves. Jag tycker, det är underligt, om man icke skulle kunna gå med på det sistnämnda förslaget.

Ang.
lönereglering
för lantmåteri-
kontoren m.m.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för lantmätari-
kontoren m.m.
(Forts.)

Herr talman! Jag ber med denna motivering få hemställa om bifall till den av mig m. fl. avgivna, till betänkandet fogade reservationen.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Såsom i allmänhet, när det gäller lönereglering för högre tjänstemän, är det även i detta fall relativt små siffror, som man tvistar om. Den kungl. propositionen slutar med ett ordinarie förslagsanslag å 475,000 kronor. Detta sker genom att placera samtliga överlantmätare i lönegrad B 30 samt genom att ge en del överlantmätare i de större länen en löneförstärkning av 600 kronor var. Därefter i storlek kommer reservanternas förslag, som slutar på 469,000 kronor, och det sker genom att stryka löneförstärkningen för överlantmätarna i de större länen, men i övrigt bibehålla alla i lönegrad B 30. Lägst kommer utskottet, nämligen till siffran 462,300 kronor, och det genom att stryka löneförstärkningarna och nedflytta överlantmätarna i vissa län till lönegrad B 29.

Det gemensamma för utskottet och reservanterna är, att de anse, att vid tillsättandet av dessa platser föreligga icke några rekryteringssvårigheter. Gentemot detta påstående vill jag endast citera ett par rader i departementschefens yttrande i nionde huvudtiteln:

»Beaktas måste också, hurusom vid återbesättande av överlantmätarebefattning svårigheter icke sällan yppa sig att kunna förmå någon bland de distriktslantmätare, som med hänsyn till vunna meriter och lämplighet i övrigt böra ifrågakomma till befordran, att åtaga sig den sålunda erbjudna tjänsten, i det desamma av olika skäl föredraga att förbliva å redan innehavd distriktslantmätarbefattning.»

Jag tror, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har den erfarenheten i dessa ärenden, att man har större anledning att fästa sig vid hans uppfattning härvidlag än utskottets motsatta, och i detta yttrande ha statsrådets övriga ledamöter instämt. Som vi ha oss bekant, innesluter den nuvarande regeringen en alldeles exceptionellt sakkunnig på detta område, vid vilken jag anser, att man har all anledning att fästa det största avseende.

Jag tror därför beträffande lönen, att man har anledning att se till, att den blir något så när tillfredsställande. Det har även av reservanten, som var inne härpå, ehuru jag icke alls kan följa honom, erkänts, att distriktslantmätarna, som skulle rekrytera överlantmätarkåren, delvis ha mycket stora löneförmåner. Han yttrade bland annat, att han icke kunde tänka sig, att en löneförstärkning till dessa på 600 kronor skulle spela någon avgörande roll. Men det måste väl vara så, att även 600 kronor spela större roll än ingen löneförstärkning alls. Utskottet såväl som reservanterna bygga sitt antagande därpå, att man alltid har att tillgå aspiranter på överlantmätartjänsterna därför att de äro mindre ansträngande än distriktslantmätarbefattningarna, »fysiskt mindre ansträngande», tror jag, att man skriver. Det förefaller mig, att vid tillsättandet av dessa viktiga tjänster, ty det är viktiga tjänster, bör man icke bygga på det förhållandet, att det därigenom kan ges möjlighet för personer att få något mindre ansträngande arbete. Det blir orkeslösheten, som på detta sätt i vissa fall skulle premieras, men jag tror, att det är utomordentligt viktigt att se till att i stället kvalifikationerna komma till sin fulla rätt.

Har detta varit av betydelse redan under nuvarande förhållanden, blir det av så mycket större betydelse vid ett eventuellt genomförande av den nya lagen till delning av jord på landet, som nu har förelagts riksdagen och som är under förberedande behandling i särskilt utskott. Vi känna väl, de flesta eller kanske alla till, att denna lag innebär icke obetydlig principiell förändring i skiftesärendenas behandling. Denna principiella förändring innebär, att icke obetydligt ökad vikt kommer att läggas på överlantmätarens utövande av

sitt ämbete. Vi veta exempelvis, hur det gamla skiftesvitsordet, det absoluta skiftesvitsordet är brutet, och att en prövning av ansökningarna om laga skifte eller annan förrättning skall vidtagas. Vi veta även, att laga skiftes praktiska orubblighet är bruten, och att det kan bero på prövning i högre instans, huruvida omskifte skall få företagas. Alla skiftesförrättningar äro, som man vet, av synnerligen ingripande och betydelsefull roll för den jordägende befolkningen, och man bör se till, att de personer, som skola avgöra, huruvida skifte skall komma till stånd eller icke, bli verkligt kvalificerade att utöva sådan prövning. I första hand tillkommer visserligen prövningsrätten förrättningsmännen vid skiftet, men deras beslut skall underställas ägodelningsrätten eller ock kan beslutet genom besvär bringas under ägodelningsrättens prövning. Ägodelningsrättens sakkunnige är emellertid överlantmätaren och man kan väl förstå, att hans ord komma att för rätten väga tungt. Det är också icke bara överlantmätarens tekniska färdighet rörande lantmäteriförrättningarna, som sättas på prov vid utöandet av denna sakkunnigeverksamhet, utan även hans insikter, förstånd och klokhets på jordbrukets område. Jordbrukarna i riksdagen ha därför all anledning att beakta denna lönefråga, att den löses på det sätt, att utsikter vinnas att förvärva så goda överlantmätare som möjligt.

Då utskottet och reservanterna tala om att överlantmätarens tjänstgöring är rätt bekväm, och att det icke är förenat med så stor fysisk ansträngning att vara överlantmätare, vill jag påpeka, att just nyssnämnda förhållanden komma att öka nödvändigheten för honom att göra resor inom länet. Givetvis måste ägodelningsrättens beslut i inte så få fall föregås av syn på stället, varvid överlantmätaren kommer att tillkallas att vara närvarande.

Vad sedan beträffar frågan om differentiering de olika tjänsterna emellan, har denna fråga undanskjutits av reservanterna, som för sin del säga, att det är något obehövt, och att man i stället skulle kunna åstadkomma utjämning, ifall jag förstod den föregående talaren rätt, genom att lämna överlantmätarna i de olika länen biträde i olika stor utsträckning. Såvitt jag vet, ha även andra förslag än reservanternas tagit sikte på denna fråga, så det är icke någon särskilt för reservanterna ny synpunkt, men det är dock att märka, att en överlantmätare kan icke skjuta undan allt arbete på underordnade tjänstemän. Det är mycket kvalificerat arbete, som av honom varken kan eller får lämnas till underordnade. Det finns kvalificerat arbete, som enligt lag åligger honom och det finns annat arbete, som man väntar skall utföras av honom personligen. Man kan då icke komma ifrån, att det föreligger en stor skillnad i de anspråk, som måste ställas på befattningshavarna i de olika länen, vilket även erkändes av den föregående ärade talaren, då han yttrade, att på grund av olikheterna i vårt lands administrativa indelning måste arbetsbördan bli olika för tjänstemän i denna ställning.

Reservanterna uttala sig emot den lönereglering, som företogs förra året beträffande länsstyrelserna, då i viss mån infördes en differentiering genom den löneförstärkning, som gavs vissa tjänstemän. Reservanterna säga, att det är en väg, som man bör akta sig att följa. Jag för min del tror, att om icke någonting annat funnits i reservanternas förslag än speciellt detta, måste jag ändå ha tagit avstånd från reservationen. Jag tror, att det just på denna väg varit möjligt att åstadkomma en behöflig uppmjukning av de formalistiska och stränga regler, som en sträng anslutning till lönereglementet för med sig. Jag tror därför, att det förslag, som från Kungl. Maj:t har framlagts efter föregående prövning av sakkunniga och efter fortsatt granskning inom departementet samt med stöd av den stora sakkunskap, som Kungl. Maj:t i detta fall besitter, är väl grundat och borde av riksdagen antagas. Jag måste under sådana förhållanden yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag; men jag vill sam-

Ang.
löne
reglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.
(Forts.)

*Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.* tidigt säga, att i händelse detta yrkande icke kommer att bifallas, måste jag lägga min röst för utskottets förslag, ty det innebär — om än på orätt sätt — en nödvändig differentiering mellan dessa tjänstemän.

(Forts.)

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag vill från början även för min del säga, att jag helst skulle vilja biträda Kungl. Maj:ts förslag i förevarande avseende, men här lär väl icke vara stora utsikter för att detta förslag skall vinna bifall i någondera kammaren, då det icke höjts någon röst inom utskottet till förmån för detsamma. Då man nu har att göra sitt val mellan de återstående föreliggande förslagen, säger jag såsom den siste ärade talaren, att jag i valet mellan dessa två måste ansluta mig till vad utskottsmajoriteten här har föreslagit.

Jag har närmast begärt ordet för att få säga något om en sak, som särskilt tilldragit sig min uppmärksamhet, nämligen den särskilda avlöningsförstärkning, som föreslagits för överlantmätaren i Kopparbergs län. Som herrarna torde förstå, har jag under min verksamhet varit i tillfälle att på nära håll följa hans arbete och därvid kommit till den uppfattningen, att det är ett utomordentligt krävande arbete, som åligger honom. Detta har också fått sitt uttryck såväl i den ståndpunkt regering och riksdag tidigare intagit genom att placera honom i en klass alldeles för sig som genom det särskilda personliga lönetillägg, vilket Kungl. Maj:t i sitt nu föreliggande förslag vill ge honom. Jag tror, att detta förslag är synnerligen väl grundat.

Som herrarna ha sig bekant, äro jordförhållandena exceptionellt svåra att komma till rätta med i Kopparbergs län, och att detta i hög grad återverkar på överlantmätarens arbetsbörda, ligger också i sakens natur. Men det är icke nog därmed, att ökat arbete vilar på överlantmätaren, utan dessa förhållanden ställa också alldeles särskilda krav i fråga om skicklighet och duglighet hos befattningshavaren i fråga. Om överhuvud taget den jordägande och jordhugrande allmänheten däruppe skall kunna komma till rätta med förhållandena, måste de i överlantmätaren ha en mycket god vän och hjälpare. I det fallet är länet i den lyckliga belägenheten att ha fått en utomordentligt duglig karl till befattningen i fråga. Vi hade för några år sedan ombyte på platsen. Då den förutvarande överlantmätaren på grund av ålder avgick, gällde det att få befattningen tillsatt med en ny kraft. Lantmätare i länet sökte befattningen, och de hade mycket varma förespråkare bland ortsbefolkningen. Kungl. Maj:t ansåg sig emellertid vid valet av efterträdare böra taga en person utom länet. I och för sig var ju detta rätt anmärkningsvärt, då man ju utgick ifrån, att lantmätnarna i Kopparbergs län borde bättre än utomstående känna till förhållandena. Men lantmateristyrelsen, som ju mycket väl känner svårigheterna i Kopparbergs län, ansåg, att till denna befattning måste anskaffas den bästa kraft, som stod att finna, och genom hänvändelse till en överlantmätare, som redan hade ordinarie befattning, förmåddes denne att ta det mera arbetstyngda länet, Kopparbergs län, ehuru med stor tvekan. Han lämnade ett län, där arbetet icke var alltför krävande och där han fört en mera behaglig tillvaro, och åtog sig en tyngre arbetsuppgift som överlantmätare i Kopparbergs län, dels på grund av direkt hänvändelse från sin överordnade myndighet, dels kanske i någon mån med hänsyn till det extra arvode, som utgick enligt 1920 års lönereglering till överlantmätaren i detta län, men jag tror också i mycket hög grad med hänsyn till, att han såg, att han där skulle få en livsuppgift att ägna sig åt. Och jag måste vitsorda, att han i detta avseende lagt sig stor vinn om att verkligen försöka så långt som möjligt bringa reda i förhållandena där.

I detta län, som i andra, förekommer i mycket stor utsträckning bildande av nya egna hem, bland annat små jordbrukslägenheter. När det då gäller att få

avsöndringar fastställda hos länsstyrelsen, visar det sig, att det är synnerligen svårt för vederbörande sökande att komma med kompletta handlingar. Då ligger det stor vikt uppgå, att den, som skall handlägga dessa ärenden förberedelsevis överlantmätaren, är intresserad av saken och vill hjälpa de sökande att få sina avsöndringar fastställda. Genom att han då går in för att så vitt möjligt hjälpa dem till rätta, får han ökat arbete. Han skulle säkerligen kunna komma ifrån arbetet lättare genom en rent formell behandling och genom att hänvisa dem till att de skola komplettera handlingarna, men i stället lägger han ned ett intresserat arbete på att hjälpa dem till rätta. Befolkningen är också i mycket hög grad belåten med sin överlantmätare. Så långt min erfarenhet sträcker sig, vitsordas allmänt, att vi för närvarande i Kopparbergs län ha en atomordentligt bra överlantmätare. Det är därför, jag alldeles särskilt vill fästa uppmärksamheten på den orättvisa, som skulle begås mot denne befattningshavare, därest man ginge så långt i schablonering, att man beröfvade honom den särställning, som han redan nu intar i avlöningshänseende, genom ett personligt tillägg.

Jag skulle givetvis helst ha velat göra ett yrkande på bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del om ett personligt tillägg för här ifrågavarande befattningshavare på 1,200 kronor, men då jag förstår, att med den tendens, som i allmänhet gör sig gällande i fråga om löner, man får vara så försiktig som möjligt i sina yrkanden, vågar jag icke göra ett yrkande om så stort belopp, utan jag har efter samråd med många av kammarens ledamöter och särskilt med sådana, som äro särskilt insiktsfulla på löneregleringsområdet, stannat för att göra ett yrkande om särskild löneförstärkning åt överlantmätaren i Kopparbergs län på 900 kronor tills vidare.

Jag tillåter mig sålunda föreslå bifall till utskottets förslag med den förändringen, att ett nytt stycke tillfogas närmast före det, som nu är betecknat med c). Detta nya stycke skulle då betecknas med c) och lyda sålunda: att riksdagen måtte besluta, att överlantmätaren i Kopparbergs län skall tillsvidare, utöver den honom enligt avlöningsreglementet tillkommande lön, uppbära avlöningsförstärkning med 900 kronor.

Herr andre vice talmannen: Herr talman, mina herrar! När det nu faller på min lott att försvara utskottets ståndpunkt, så vill jag först frambära min tacksamhet till mina ärade motståndare, reservanterna, därför att de i likhet med mig och utskottsmajoriteten gått bestämt emot de av Kungl. Maj:t föreslagna avlöningsförstärkningarna utöver den enligt avlöningsreglementet bestämda lönen. Jag har förut sagt, och jag vidhåller det, att det efter min mening är den fördärvligaste väg, vi i detta hänseende kunna beträda, detta att foga särskilda förstärkningar till den fasta lönen. Det började i följd med sådana förstärkningar för landssekreterare och landskamrerare. Man kan säga, att det i fråga om dem lät i någon mån försvara sig. Länsstyrelsen är ju och benämnes lantregeringen, landshövdingen är provinskungen och landssekreteraren och landskamreraren äro hans ministrar, och det veta vi, att ministrar avlönas på tvärs mot andra ämbetsmän, men om denna infektion skulle få smitta av sig i den närmaste kretsen, så är jag övertygad att härav följer en röta, som kommer att gripa omkring sig samt verka förödande på lönesystemet och vålla statsverket mycket betydande merutgifter. Därför är jag särskilt tacksam mot reservanterna, och jag anser, att denna avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag är det allra viktigaste. Detta är kärnpunkten i dagen stridsfråga. Vinner jag här, skall jag känna mig relativt tillfreds. Däremot skulle jag känna en verklig grämelse, ifall Kungl. Maj:ts förslag i den punkten går igenom.

Ang.
lönerreglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.
(Forts.)

Vad sedan själva lönesättningen i lönegraderna beträffar, är den icke så viktig. Våra olika meningar i den punkten gå icke så skarpt emot varandra, men givetvis håller jag på utskottets förslag. Jag kan icke värja mig för riktigheten i påståendet, att det bör företagas en lönedifferentiering i fråga om dessa överlantmätare. Alla de förberedande myndigheterna ha förordat en sådan differentiering. De sakkunniga ville differentiera på det sättet, att fyra överlantmätare sattes i lönegrad 29, att elva sattes i den 30:e utan något tillägg, åtta i 30:e lönegraden med tillägg av 600 kronor och en i 30:e lönegraden med tillägg av 1,200 kronor. Lantmäteristyrelsen, som ju är den närmast överordnade myndigheten, ville helst, att överlantmätarna skulle löneregleras precis som landskamrerare och landssekreterare, således att alla skulle placeras i lönegrad B 30, och därutöver få tillägg av minst 1,500 kronor och högst 3,500 kronor. Men då lantmäteristyrelsen insåg, att detta var att ändå begära för mycket, nöjde den sig till sist med att placera en överlantmätare i 30:e lönegraden med tillägg av 1,200 kronor, tjugo i 30:e lönegraden med tillägg av 1,800 kronor och tre i 30:e lönegraden med 2,400 kronors tillägg. Det är ganska tappert begärt, det också. Och när man därtill betänker att medan beträffande de underordnade krafterna Kungl. Maj:t föreslagit, assistenterna skulle sättas i 21:a lönegraden och förste assistenterna i 24:e, lantmäteristyrelsen ville sätta alla assistenter i 25:e lönegraden, så känner man sig ganska imponerad av den aptit på livet och lönerna, som förefinnes i det verket. Sedan kom frågan till statskontoret, och statskontoret föreslog, att tjugo överlantmätare skulle sättas i 30:e lönegraden utan något tillägg, två i 30:e lönegraden med tillägg av 600 kronor och en i 30:e lönegraden med tillägg av 1,200 kronor. Som man ser, är det ganska kaotiska förslag, som här föreligga. Utskottsmajoriteten har för sin del funnit, att starka skäl tala för, att någon differentiering företages, men vill dock icke gå så långt som de sakkunniga föreslagit, utan när de sakkunniga velat differentiera i fyra kategorier, har utskottet föreslagit, att slå ihop de två lägsta av dem och sätta dem i 29:e lönegraden och likaså att slå ihop de två högsta och sätta dem i 30:e lönegraden. Därmed få vi en differentiering men hålla oss inom lönereglementets naturliga ram.

Det är naturligtvis icke bara lönetekniska skäl, icke heller ensamt fruktan för ekonomiskt mycket vittutseende konsekvenser, som förmått mig att bestämt opponera mot lönetilläggen, utan det är också det, att jag anser att innehavarna av dessa obestriddigen viktiga och betydelsefulla befattningar bli väl avlönade, om de löneregleras så, som vi förut lönereglerat i fråga om de så kallade tredje gradens tjänstemän. Det kan inte vara rimligt, att dessa befattningshavare tillerkännas löner överstigande de löner, som statsmakterna tillerkänt deras närmast överordnade, byråcheferna i lantmäteristyrelsen. Jag är övertygad om, att det är icke blott ett kvalificerat arbete, de ha att utföra, utan att det också är en kvalificerad avlöning, de få, när de placeras så, som utskottet föreslagit.

Nu har det sagts, att det är ägnat att väcka misstämning, om vi, såsom utskottet föreslagit, placera vissa av dessa överlantmätare i 29:e lönegraden och icke alla i den 30:e, och man säger, att denna placering är principiellt oriktig. Det har särskilt framhållits av utskottets ärade vice ordförande, att karaktären av de tjänster, överlantmätarna inneha, är överallt densamma, och att man inte bör fästa ett sådant avseende vid mängden av arbetsuppgifter och arbetsbördans tyngd, att detta skulle föranleda en differentiering i olika lönegrader. Jag vill därvidlag framhålla, att det är väl ändå en väsentligt olika karaktär på dessa befattningar. Den ene överlantmätaren kan i sakta mak på sina sex timmar fullgöra sitt arbete, en annan har några biträden och måste själv arbeta rätt så skarpt för att hinna med, och den tredje kan ha ett mycket

stort kansli och vara en verklig chef för en mängd underlydande. Detta förhållande sätter efter min mening en olika karaktär på arbetet, även om den väsentliga delen av detta är ett och detsamma, nämligen att granska de lantmäteriförrättningar, som distriktslantmätnarna utfört.

Då vi emellertid tilltrott oss att placera ett antal överlantmätare i 29:e lönegraden och där funnit en lämplig avlöning för deras arbete, ha vi också kunnat peka på, hurusom statsmakterna placerat andra och mycket betydande tjänstemän i samma lönegrad. Sålunda äro överjägmästarna — det är sex stycken i riket, distriktschefer med massor av underlydande — placerade i 29:e lönegraden. Postdirektörerna — också sex stycken, distriktschefer på samma sätt — äro likaledes placerade i 29:e lönegraden. Chefläkarna på de stora hospitalen kan man säga också blivit placerade där, fast där haltar jämförelsen något, eftersom dessa därtill åtnjuta bostadsförmån. Och de fem avdelningscheferna på statens provningsanstalt, som voro bland de sista, som placerades i 3:e graden i det gamla reglementet, blevo för icke länge sedan placerade i 29:e lönegraden. Man bryter sålunda icke här mot någon ensartad praxis, om man förfar så, som utskottet föreslagit.

Det har anmärkts, att det skulle yppa sig svårigheter för rekryteringen, om man icke ginge på Kungl. Maj:ts förslag. Jag är för min del övertygad om, att inga rekryteringssvårigheter skola framträda. Lantmäteristyrelsen framhåller i sitt yttrande i detta ärende, att löneskillnaden skulle bli emellan distriktslantmätnarna, genomsnittligt sett, och överlantmätnarna, om de placeras såsom tredje-gradstjänstemän i 30:e lönegraden, ungefär 2,000 kronor i begynnelseavlöning och något mindre i slutavlöning. Denna skillnad tror jag räcker, och även om man genom att placera somliga av överlantmätnarna i 29:e lönegraden minskar denna skillnad med 480 kronor, tror jag den räcker ändå. Det har icke mig veterligen yppat sig några svårigheter att rekrytera överlantmätnarna hittills, och de sitta ju dock med en reglerad lön, som högst avsevärt understiger den lön, de skulle få efter den här föreslagna löneregleringen.

Med hänvisning till vad jag nu yttrat skulle jag kunna nöja mig med att yrka bifall till utskottets förslag, men efter herr Kvarnzelius' yttrande och efter de överväganden, som ägt rum mellan några ledamöter av kammaren, skall jag för min del icke ställa mig ovillig att biträda det av herr Kvarnzelius framställda yrkandet. I hans yrkande sticker visserligen åter fram detta ledsamma avlöningstillägg utöver den reglerade lönen. Men vi känna alla till förhållandena där uppe i Dalarna och äro villiga att medgiva detta att i Kopparbergs län råda alldeles exceptionella förhållanden, som icke hava någon motsvarighet i de övriga länen. Så länge dessa exceptionella förhållanden råda, torde det vara skäligt och väl motiverat, utan att det å andra sidan kan anses vara smittsamt och farligt, om man beträffande det länet ger ett tillägg på det belopp, som herr Kvarnzelius nämnt, nämligen 900 kronor, och med sådan formulering, att det skulle utgå tillsvidare, så länge de nuvarande förhållandena där äro rådande. Jag har samtalat med de i denna kammare närvarande ledamöterna av jordbruksutskottet, som biträtt majoritetsförslaget där, och de ha sagt mig, att icke heller de ha något emot att på det sättet jämka utskottets förslag, utan att även de kunna gå med på herr Kvarnzelius' yrkande.

Om icke den fortsatta debatten kommer att giva något vid handen, som skulle kunna rubba mig i den punkten, skall jag således, herr talman, nu biträda herr Kvarnzelius' yrkande.

I detta anförande instämde herr *Ekman, Carl Gustaf*.

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.
(Forts.)

Herr statsrådet **Nothin**: Herr talman! Då jag vid tidigare tillfällen och i olika sammanhang sysslat med lantmäteriet rörande frågor, är det måhända på sin plats, att jag här framlägger mina synpunkter på saken.

När herr andre vice talmannen så bestämt talade mot Kungl. Maj:ts och mot reservanternas förslag med åberopande av de konsekvenser i olika avseende, som ett beslut i sådan riktning skulle kunna medföra, är det på sin plats att erinra, att om man ville vara konsekvent skulle man snarare komma till det resultat, som Kungl. Maj:ts förslag avser. Då lönefrågan var före i riksdagen för några år sedan, yttrade föredragande departementschefen, bland annat: »I likhet med lantmäterikommissionen anser jag förste lantmätarnas befattningar böra uppföras som tredje grads tjänster. Jag anser emellertid lämpligt, att deras avlönning anordnas i närmare överensstämmelse med vad som gäller för landskamrerarna och landsekreterarna.» När detta förslag bifölls av 1921 års riksdag, återgav väl utskottet icke yttrandet i denna del. Utskottet har sålunda icke uttryckligen anslutit sig till detsamma, men utskottet uttalade icke heller någon annan och avvikande mening. Skall man tala om konsekvens med avseende å avlöningsfrågan, böra alltså överlantmätarna icke placeras under nuvarande lönegraden B 30.

Vad angår utskottets motivering i den föreliggande saken, säger utskottet ungefär följande: Med ganska stor grad av säkerhet synes man kunna utgå ifrån, att även bland de mera framstående och dugande distriktslantmätarna personer komma att finnas, som även med eventuellt något minskade inkomster skola finna med sin fördel förenligt att erhålla en befattning i överlantmätarens chefsställning, visserligen med i regel mera ansvarsfullt men likväl fysiskt mindre ansträngande arbete, varvid utskottet även hänvisar på den högre pensionen. Detta skulle vara alldeles riktigt, om man till dessa tjänster ville förvärva dem, som redan ha kommit till den ålder, att de tröttnat på arbetet, och som därför såge sig om efter en lugnare tjänst med tanke på den pension, som vid den nära förestående avgången kunde beredas. Men så ligger icke saken till. Med den kännedom jag har om förhållandena, måste jag uttala den mot andre vice talmannen bestämt avvikande meningen, att rekryteringsfrågan ingalunda blir lätt att ordna, om man icke bereder en god avlönning.

Här har jag av utskottsbetänkandet fått den uppfattningen, att man tänkt blott på den del av överlantmätarnas arbete, som avser skötseln av lantmäterikontorens arkiv och avgivande av utlåtanden i förekommande ärenden, men man har förbisett en annan, den kanske icke mest tidsödande men icke minst viktiga delen av deras verksamhet, nämligen tillsynen över den arbetande lantmäteripersonalen i länen. För något över 15 år sedan genomfördes en omorganisation av lantmäteriväsendet. Dessförinnan voro de arbetande lantmätarna fria företagare eller yrkesutövare, och allmogen vände sig till den ene eller andre, alltefter som den trodde, att arbetet skulle bli bäst och skyndsammast utfört. Så genomfördes emellertid, om jag minns rätt år 1909, den omorganisationen, att lantmätarna fingo sig tillagda särskilda distrikt, där de hade monopol på utövande av lantmäteriverksamheten; allmänhetens möjlighet att efter eget val vända sig till den ene eller andre blev sålunda avskuren. Givet är, att därmed ställdes väsentligt större krav än förut på tillsynen och arbetsledningen från de överordnades sida, såvida allmänheten icke skulle bliva lidande genom denna omorganisation. Jag kan icke se annat, än att hållbarheten av lantmäteriväsendets hela nuvarande organisation är beroende på att till överlantmätare förvärvas dugande och lämpliga personer. De skola kunna med tillbörlig auktoritet och med insikt i de föreliggande frågorna ingripa där så erfordras. Än kan det vara av vikt att tillse, att ett lagu skifte blir inom behörig tid avslutat, än att en skiftesläggning göres på ett

sådant sätt, att jordägarna få största möjliga gagn av den nya jordfördelningen. Det är klart, att en överlantmätarebefattning kan av sin innehavare utövas på ett ganska lindrigt sätt; men om han verkligen skall kunna följa med distriktslantmätarnas arbete och om han i tid, innan det är för sent, skall kunna ingripa och ställa till rätta och om han i förekommande frågor skall vara en god rådgivare åt de olika lantmäterna, då ställer allt detta synnerligen stora anspråk på honom.

Detta ur allmänhetens synpunkt! Men sedan finns det även en annan omständighet, till vilken man har att taga hänsyn. Tidigare fingo jordägarna jämförelsevis ringa statsbidrag. Nu lämnar statsverket allt mer ökade bidrag. Det utbetalas t. ex. höga ersättningar för resekostnader. Enligt den senaste från lantmäteristyrelsen föreliggande berättelsen uppgingo de resekostnader, som gäldades av statsverket för det sistförflutna året, till 847,458 kronor. För de större länen rör det sig om belopp på 50-, 60- à 70.000 kronor och för Norrbottens län över 100,000 kronor. Nu kan det måhända invändas, att granskningen av reseräkningarna endast fordrar noggrannhet. Ja, detta skulle vara riktigt, om granskningen skedde endast från den utgångspunkten, att det skulle finnas ordentliga verifikationer och riktigt gjorda uträkningar; men granskningen bör enligt mitt sätt att se även bestå i en omprövning, huruvida vederbörande lantmätare planlagt sina resor på det sätt, som blir för statsverket det billigaste samt huruvida resorna kombinerats på ett sådant sätt, att han kunnat utföra mesta möjliga arbete och därigenom också bäst gagna allmänheten. En sådan granskning av reseräkningarna fordrar både goda insikter och en stark auktoritet gentemot de underlydande. Vidare vill jag erinra om statsverkets understöd till väganläggningar, utflyttningar o. dyl. Jag vill i detta avseende berätta en episod från min verksamhet såsom chef för lantmäteristyrelsen. Jag hade kommit till den uppfattningen, att i vissa fall bidragen till väganläggningar beräknades alltför höga. Jag reste därför ut till ort och ställe och fann då, att vederbörande förrättningsmän i samförstånd med jordägarna för väganläggningar — alltså ägovägar och utfartsvägar inom byområdena — beräknat kostnader, som lågo betydligt över vad kostnaderna för anläggning av allmänna vägar av enklare slag inom trakten vid samma tid belöpte sig till. Detta gjorde, att från lantmäteristyrelsens sida verkställdes besiktningar och undersökningar på ort och ställe i ett flertal fall, varigenom för statsverket inbesparades ett belopp, som jag för tillfället icke kan erinra mig, men som uppgick till många tiotusental kronor. Givet är, att om det skall utövas god tillsyn över, att statsverket icke obehörigen betungas med alltför stora statsbidrag, även detta måste ställa höga anspråk på den som utövar tillsynen.

Ja, mina herrar, det belopp, som det nu i lönefrågan gäller, betyder för statsverket mycket litet, men det betyder för statsverket och för allmänheten synnerligen mycket, om man gör en god lönereglering, så att man får bästa möjliga folk till dessa platser.

Jag har i detta fall hittills talat endast och uteslutande ur allmännyttans synpunkt. Men jag skall icke sluta utan att även säga några ord till förmån för den tjänsteman, som herr Kvarnzelius i dag talade om. Denne tjänsteman förmåddes lämna sin befattning i ett lugnt och lättskött län för att åtaga sig den kanhända största och tyngsta arbetsbördan inom hela lantmäteriväsendet. Det skulle mot honom vara en uppenbar orättvisa, därest den särställning, som han för närvarande innehar genom ett lönetillägg ovanpå löneskalan i övrigt, skulle bli honom berövad, och jag vill varmt förorda ett lönetillägg för honom.

Jag ber, herr talman, att få hemställa, att kammaren vid fattandet av sitt

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.

beslut ville överväga betydelsen av att få de bästa möjliga krafterna till överlantmätartjänsterna.

(Forts.)

Herr Widell: Herr förste vice talman! Såsom herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet omnämnde, har jag deltagit i det förberedande utredningsarbete, som ligger till grund för det kungl. förslag, som vi nu behandla. Jag skall därför be att få yttra ett par ord.

De sakkunniga hade icke länge sysslat med sitt arbete, förrän det för dem stod ganska klart, att en rättvis och även eljest tillfredsställande lönereglering icke kunde i detta fall vinnas utan en differentiering av lönerna. Det gick inte att ställa alla överlantmätare på samma nivå. Ju mera vi trängde in i vårt arbete, desto klarare framstod det för oss, ej blott att en differentiering utan även en ganska långt gående sådan var nödvändig. När vi sålunda hade denna synpunkt klar för oss, gällde det frågan, huru denna differentiering skulle genomföras. Två vägar voro ju tänkbara: den ena var att differentiera i lönegraderna så, att man, utgående från trettionde lönegraden, som fick betraktas såsom den högsta, som kunde komma ifråga, differentiera nedåt, och den andra utvägen var den, att man, utgående från trettionde lönegraden, differentierade uppåt, icke genom nya lönegrader men genom lönetillägg på samma sätt som beträffande landssekreterare och landskamrerare. Om vi valde den första vägen, nämligen att differentiera på lönegraderna nedåt, funno vi omedelbart, att lönerna i ett stort antal län uppenbarligen skulle bliva alldeles för låga. Då det icke var möjligt att åstadkomma en tillräcklig differentiering på den vägen, utgingo vi återigen från den trettionde lönegraden och differentierade uppåt, men då föreföll det oss, som om lönerna skulle beträffande vissa län bliva väl höga, högre än vad som strängt taget var nödvändigt. Under sådana omständigheter kommo vi till det resultatet, att det borde göras en differentiering på båda vägarna, dels genom lönegrader och dels genom lönetillägg. På så sätt tillkom de sakkunnigas förslag, enligt vilket fyra överlantmätare — de hava redan nämnts, nämligen överlantmätarna i Uppsala, Gotlands, Blekinge och Västmanlands län — sattes i lönegraden B 29 och de övriga i lönegraden B 30. Vidare skulle ett visst antal av de i lönegraden B 30 få 600 kronor i avlöningsförstärkning och en av dem, överlantmätaren i Kopparbergs län, 1,200 kronor.

Jag skall icke vidare gå in på skälen för en sådan differentiering och behöver icke heller göra detta, då de skäl, som bestämde vårt ståndpunktstagande, voro i huvudsak desamma, som av en del talare framlagts. Särskilt vill jag säga, att jag i den delen så gott som ord för ord ansluter mig till vad herr von Sneidern yttrade.

Emellertid har Kungl. Maj:t nu i en punkt frångått de sakkunnigas förslag och föreslagit, att för alla överlantmätare skulle den lägsta lönegraden bliva B 30. Jag tror för min del icke, att ett sådant steg varit nödvändigt, utan att lönegraden B 29 kunde varit tillräcklig i de fall där de sakkunniga föreslagit densamma. Emellertid är ju skillnaden mellan Kungl. Maj:ts förslag och vårt, som jag fortfarande anser vara lämpligt avvägt, icke så stor, att jag icke mycket väl skulle kunna här i kammaren ansluta mig till Kungl. Maj:ts förslag, och att jag, därest detta förslag komme under omröstning i kammaren, också kunde ge min röst för detsamma. Emellertid är det väl föga sannolikt, att detta förslag har någon utsikt, då ingen ledamot av utskottet förordat detsamma. Då måste jag sålunda taga ståndpunkt till de övriga föreliggande förslagen, och då, såsom jag redan nämnt, en differentiering av lönerna är absolut oavvislig för att komma till en rättvis lönereglering, kan jag sålunda under inga förhållanden ansluta mig till reservanternas förslag, som fullständigt bortser från varje differentiering. Jag måste då närmast ansluta mig till utskottets förslag, om

jag också beklagar, att de löner, som utskottet föreslagit, nog för åtskilliga län äro lägre, än jag för min del helst skulle hava velat vara med om. Något annat yrkande torde emellertid icke hava utsikt att kunna tävla med reservantionen.

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.
(Forts.)

Därest Kungl. Maj:ts förslag icke har någon utsikt i kammaren, kommer jag sålunda att ansluta mig till utskottets förslag med det av herr Kvarnzelius föreslagna tillägget. Jag tror, att det lönetillägg som han föreslagit beträffande överlantmätaren i Kopparbergs län, är ytterligt väl motiverat och att det är en fullständig orättvisa, om överlantmätaren i nämnda län ställes å samma nivå som de övriga.

Herr Sederholm: Herr talman! Utskottets vice ordförande har på ett efter min mening övertygande sätt framfört skälen, varför en nedsättning under lönegraden B 30 icke skulle vara lämplig med avseende å överlantmätarbefattningarna. Det är klart, att dessa tjänster liksom många andra icke äro likartade inom olika län eller olika verksamhetsområden. Det är uppenbart, att den ene kan hava mera och den andre mindre att göra, likaväl som den ene byråchefen kan hava tyngre och den andre lättare arbete. Skulle man gå in för den linjen, att en differentiering skulle ske i varje fall, då en skillnad föreligger med avseende å arbetsbördan, är jag rädd för, att vi skulle komma in i många svårigheter. Det naturliga och riktiga är väl, att man får sammanföra ungefärligen likartade befattningar. Jag vill medgiva, att med avseende å överlantmätarna skulle en differentiering i vissa fall vara önskvärd, men av skäl, som jag nyss anförde, nämligen att man bör söka sammanföra likartade befattningar och icke gå in på en differentiering annat än i högst trängande fall, vill jag liksom utskottets vice ordförande vidhålla det yrkande, som reservanterna framfört.

Den siste ärade talaren anförde, att en differentiering, varvid en del skulle komma ned till lönegraden B 29, skulle medföra löner, som för vissa överlantmätare uppenbarligen skulle vara alltför låga. Har man då att välja emellan att för nyanseringens och differentieringens skull vidtaga sådana åtgärder, som skulle medföra en avlöning för vissa överlantmätare, som uppenbarligen skulle vara för låg, d. v. s. orättvis med avseende å den arbetsbörda för dem, som kan sättas i fråga, då menar jag, att man begår mindre orättvisa genom att släppa differentieringen, och man är ju i sådant fall ifrån en hel del av de svårigheter, som uppstå, då det gäller att avväga en sådan differentiering. Det ligger naturligtvis mycken sanning i vad vice ordföranden sade, att det icke är fråga om, att de skola hava så mycket mera att göra, utan att de få större arbetarstab under sig och därigenom hava större arbete att leda och ansvara för. Men själva den personliga arbetsprodukten behöver ju icke i ena fallet bli större än i det andra.

Jag delar herr andre vice talmannens motvilja mot att ge sig in på tillfälliga och mera personliga löneförstärkningar, och jag är tacksam för det erkännande, som han gav åt reservanterna, därför att de anslutit sig till denna princip. Men jag kan icke neka till, att jag är förvånad över herr andre vice talmannens förmåga att under den korta tid, under vilken hans anförande varade eller ungefär 20 minuter, redan vara färdig att övergiva den princip, för vilken han givit reservanterna så mycket beröm. Jag tror, att när man har att välja, bör man gå på reservanternas förslag, som i varje fall ger överlantmätarna en lönereglering, som kan vara någorlunda skälig med hänsyn till de uppgifter, som de ha att fylla, och som enligt min uppfattning är nödvändig för att rekryteringen skall kunna ske på ett tillfredsställande sätt.

Vidare påpekade herr andre vice talmannen, att det skulle föreligga en inkomstskillnad mellan distriktslantmätarna och överlantmätarna — jag antar,

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.

(Forts.)

att han menade i den nuvarande löneställningen — på ungefär 2,000 kronor. Jag har inhämtat, att av de nuvarande distriktslantmätarna i vårt land äro 25 % taxerade för en inkomst av 12,000 kronor eller mera, d. v. s. de ligga redan nu uppe vid och över en inkomst, som våra överlantmätare hava. Det är givet, att dessa äro de dugligaste, raskaste och arbetskraftigaste av distriktslantmätarna. När överlantmätarbefattningarna skola rekryteras och tillsättas, söker naturligtvis lantmäteristyrelsen att få just de dugligaste och bästa till dessa befattningar. Men då föreligger denna omständighet, att dessa personer redan förut äro uppe vid den inkomst, som de för närvarande hava, och alltså *över* den inkomst, som de blivande överlantmätarna komma att få i många län. Detta kommer i högsta grad att försvåra rekryteringen, och det kommer att medföra, att rekryteringen kommer att ske med sådana, som sätta ett mycket stort värde på att få sitta stilla, d. v. s. gamla och trötta personer, som icke äro i sin fulla arbetskraft, eller också äro mindre dugliga, mindre skickliga och med mindre auktoritet utrustade distriktslantmätare.

När man känner, vilken betydelse överlantmätarna hava ej minst för att hela lantmäteriväsendet löper ordentligt och vilken kontroll som i många fall är behöfelig angående, bl. a., att förrättningarna verkligen drivas fram och skötas ordentligt, och tänker på, vilket icke är det minsta, det tillmötesgående och den sakkunskap, som behöves vid besök och förhandlingar med överlantmätarna på deras ämbetsrum, då menar jag, att man skadar mångdubbelt genom att flytta ned överlantmätarna till en sådan löneställning, att man icke kan trygga rekryteringen med de bästa och främsta representanterna inom lantmätarkåren.

När jag haft att välja mellan att få denna differentiering så att säga för differentieringens egen skull eller genom att trygga att överlantmätarbefattningarna även i de mindre länen bliva avlönade på ett sådant sätt, att de kunna besättas med verkligt dugande och kvalificerat folk, håller jag före, att den senare synpunkten är så ofantligt mycket viktigare, att jag hellre vill släppa hela differentieringen och gå in på den linje, som reservanterna här förorda.

På grund av dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Luterkort: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet för att framställa ett yrkande, som enligt min mening har stöd i vad som från olika håll under debatten anförts. Då detta yrkande icke blivit framställt från annat håll, tillåter jag mig att framföra detsamma.

Jag vill hänvisa till den vädjan, som gjordes av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet. Därav framgår, såsom herrarna förstå, att mitt yrkande gäller det lönetillägg, som ifrågasatts beträffande överlantmätaren i Kopparbergs län. Jag har den uppfattningen, att ett sådant lönetillägg är motiverat av sakliga grunder *även vid bifall till reservationen*, vilken ju avser att sätta denna tjänsteman i lönegraden B 30. Motiveringen ligger i det allmänt kända förhållandet, att det är alldeles särskilt ur såväl lantmäteritekniska som juridiska synpunkter svåra förhållanden, som äro rådande i detta län. Jag är övertygad om, att detta tillägg är väl motiverat.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen med sådant tillägg som innefattas i det av herr Kvarnzelius beträffande överlantmätaren i Kopparbergs län gjorda förslag.

Herr von Sneidern: Ja, mina herrar, denna fråga har kommit i ett ganska underligt läge. Åtskilliga yrkanden hava nu gjorts och det har blivit så pass stor förvirring, att jag funnit skäl att något förenkla situationen genom

att taga tillbaka ett yrkande, ehuru jag för min del anser, att detta yrkande förtjänat erhålla ett kraftigare eller mera allmänt understöd av kammaren, nämligen det yrkande, som gick ut på bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Då så icke har skett, måste jag se till, vilket yrkande som för närvarande kan ligga närmast för mig. Jag anser, att det är nödvändigt, att en differentiering åstadkommes. Såsom jag yttrade förut skulle jag av den anledningen, om Kungl. Maj:ts förslag icke skulle vinna kammarens godkännande, gå på utskottets. Jag måste säga, att de skäl, som från reservanternas sida anförts mot en anslutning till Kungl. Maj:ts förslag, varit synnerligen svaga. Herr Sederholms anförande, som gick ut på, att han för sin del ansåg en differentiering nödvändig, slutade i ett yrkande, att differentiering icke skulle förekomma, och detta förefaller mig vara synnerligen egendomligt, då denna differentiering kan åstadkommas så synnerligen lätt som genom en anslutning till Kungl. Maj:ts förslag.

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.
(Forts.)

Vad vidare beträffar herr andre vice talmannens anförande framgick därav, att han för sin del ansåg en differentiering vara nödvändig, men att han fäste en sådan utomordentligt stor vikt vid, huru denna differentiering åstadkoms, att han tog det allra starkaste avstånd från Kungl. Maj:ts förslag och att han framför detta satte till och med reservanternas förslag, som icke innehåller någon differentiering alls. För herr andre vice talmannen utgjorde sålunda den formella skillnaden, huru differentieringen skulle komma till stånd, det avgörande skälet. Om differentieringen kom till stånd genom uppdelning i olika lönegrader, var han med om att tillstyrka den, men kommer med precis samma ekonomiska resultat en differentiering till stånd genom lönetillägg, ansåg han detta vara en så dålig väg, att han tog ett mycket starkt avstånd från densamma. Han sade, att det skulle gräma honom alldeles ofantligt, om riksdagen ginge en sådan väg. Om jag hade förmågan att kunna åstadkomma, att denna grämlse verkligen kom till stånd för herr andre vice talmannen, skulle jag icke tveka att göra detta, ehuru det är tråkigt att åstadkomma grämlse för en så ytterst sympatisk man. Det förefaller mig som om han råkat ut för vad som brukar hända en del personer, som bliva experter i lönefrågor, nämligen att formerna komma att växa över hjärtat.

Såsom läget nu är och då jag måste välja bland några yrkanden samt då jag erkänner det befogade i att något lämnas till överlantmätaren i Kopparbergs län, måste jag gå på utskottets förslag med det av herr Kvarnzeliusz gjorda tillägget, till vilket jag sålunda ansluter mig.

Jag vill också säga ett par ord till herr Sederholm. När han kom med den uppgiften, som jag icke kände, att 25 % av våra distriktslantmätare redan hava en inkomst, som går utöver vad överlantmätarna skulle komma att få, hur kan man då vara med om en lönereglering av denna beskaffenhet. Det är väl icke meningen, att en befordran till högre kvalificerade platser skall bestå i ett avstående från innehavda löneförmåner. Tror man, att man på detta sätt skall få upp chefsämnen på ifrågavarande befattningar?

Jag ber att få ansluta mig till herr Kvarnzeliusz' yrkande.

Herr Bärge: Jag har givetvis icke, herr talman, haft några större skäl att fördjupa mig i detta spörsmål, men av en del omständigheter har jag tvingats att något sysselsätta mig med denna frågas förbehandling. Jag må då säga, att då jag fick se utskottets förslag, kände jag en viss besvikelse. Jag hade närmast den känslan, att man väsentligen av sparsamhetsskäl gått en väg, som kanske mera skadar än gagnar. När herr andre vice talmannen sedermera under debatten utvecklade sina principiella synpunkter så logiskt och skarpt som han gjorde, måste man säga sig, att rent teoretiskt sett är det givetvis rätt, men det är säkerligen icke alltid förmånligt att i det praktiska

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m.m.
(Forts.)

livet alltför mycket hålla fast vid strikta, principiella linjer, även när de te sig mindre praktiska.

Den glädje, för vilken herr andre vice talmannen gav uttryck gentemot reservanterna, är jag villig att något dela, men icke så långt som herr andre vice talmannen gjorde i början av sitt anförande. När jag sedan hörde, att principerna mjuknade litet mot slutet, tyckte jag, att herr andre vice talmannen var inne på rätt väg. Jag skulle vara benägen att instämma med honom, om jag icke hade känslan av att utskottet till skada för det allmänna vore alltför njuggt. Jag var ursprungligen benägen att rösta för reservationen, men det skulle jag ha gjort med en känsla av otillfredsställelse. Sedan herr Luterkort framställt sitt förslag, vill jag ansluta mig därtill, därför att detta åtminstone på en mycket tydligt framträdande punkt söker tillgodose, vad man måste finna vara behöfligt för att lönerna skola anpassa sig efter olika arbetsförhållanden. Den förhöjning, som efter detta förslag kommer till godo de lantmätare, som enligt utskottets förslag blivit placerade i lönegraden B 29, tror jag i likhet med flera föregående talare mera vara till gagn än skada. Den lilla förtjänst, som statsverket skulle göra genom denna obetydliga besparing, kan i stället komma att gå ut över kvalifikationerna, och jag tror, att allmänheten minst av allt kommer att värdesätta detta.

Jag ber, herr vice talman, med dessa ord utan att gå in i detaljerna att få ansluta mig till herr Luterkorts yrkande.

Herr **Boberg**: Herr vice talman! Som herrarna hört, hava meningarna i denna fråga divergerat ganska mycket, och det sista yrkandet har framställts av herr Luterkort. Nu ha ju utom andre vice talmannen herrar Kvarnzelius, Widell och von Sneidern m. fl. uttalat sig för utskottets förslag med tillägg av 900 kronor för överlantmätaren i Kopparbergs län, som är särskilt betungad av arbete, emedan förhållandena där uppe äro av en mycket svår och arbetsam natur. Om vi nu gå med på den linjen, tror jag, att vi göra rättvisa både emot de överlantmätare, som komma att överföras till lönegraden B 30, och de andra. Men skulle det ske någon orätt beträffande de senare och skulle det visa sig, att det fattade beslutet icke är riktigt beträffande dem, är det ju icke omöjligt att vid en kommande riksdag ändra detta förhållande.

På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste talmannen, att i avseende å den under behandling varande punkten förekommit följande yrkanden:

1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas;

2:o), av herr *Kvarnzelius*, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att

dels näst efter mom. b) infördes ett nytt moment, så lydande:

c) besluta, att överlantmätaren i Kopparbergs län skall tills vidare, utöver honom enligt avlöningsreglementet tillkommande lön, uppbära avlöningsförstärkning med 900 kronor;

dels de följande momenten erhöles härav föranledd ändrad bokstavsbezeichnung;

dels det i sista momentet omförmälda anslaget å 462,300 kronor bestämdes till 463,200 kronor;

3:o) att det förslag skulle godkännas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; samt

4:o), av herr *Luterkort*, att sistnämnda förslag skulle godkännas med den ändring, att näst efter det andra med »*dels*» betecknade momentet infördes ett nytt moment av följande lydelse: »*dels* besluta, att överlantmätaren i Koppar-

bergs län skall tills vidare, utöver honom enligt avlöningsreglementet tillkommande lön, uppbära avlöningsförstärkning med 900 kronor»; samt att det i sista momentet omförmälda anslaget å 469,000 kronor bestämdes till 469,900 kronor.

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren m. m.
(Forts.)

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till herr Kvarnzeliuss' yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sederholm* begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående voteringen; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till det under 3:o) här ovan upptagna yrkandet.

Herr *Nilsson, Johan*, i Kristianstad, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till herr Luterkorts yrkande, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående jordbruksutskottets utlåtande nr 15 punkten 44 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr Luterkorts yrkande i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som beträffande jordbruksutskottets utlåtande nr 15 punkten 44 bifaller herr Kvarnzeliuss' under överläggningen gjorda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo samt företogs punktvis och momentvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 16, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1926—1927 i vad angår jordbruksärenden.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Ang.
sänkning av
räntan å vissa
egnahemslån.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge under 1927 såsom lån från egnahemslånefonden disponera ett belopp av intill 18,000,000 kronor, därav 12,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter, dels ock såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för budgetåret 1926—1927 anvisa ett reservationsanslag av 10,500,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

nr 24 i första kammaren av herr *Elof Andersson* m. fl., likalydande med nr 40 i andra kammaren av herr *Olsson* i Ramsta m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i § 11 av kungörelsen den 27 juni 1919 angående allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse, att den effektiva räntan å egnahemslånen, för vilka amortering började under åren 1926—1930, fortfarande skulle utgå till och med utgången av år 1930 med fyra procent, samt att vederbörande utskott måtte utarbета förslag till den ändrade lagtext, som ett bifall härtill kunde kräva; samt

nr 301 i andra kammaren av herr *Werner*, däri föreslagits, att räntan å den stående delen av statslån, som från och med år 1920 eller senare anvisats ur egnahemslånefonden, skulle efter amorteringstidens inträde — utan hinder av gällande allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse — nedsättas till 3.6 procent från och med året 1926 samt följande år, tills riksdagen annorlunda beslutade, samt att för budgetåret 1926—1927 riksdagen skulle anvisa 57,500 kronor till täckande av egnahemslånefondens minskade ränteavkastning; samt

nr 302 i andra kammaren av herr *Laurin*, vari hemställt, att riksdagen ville utöver nu utgående anslag till egnahemslån bevilja ett belopp av 25,000,000 kronor till en lånefond för bildande av nya jordbrukarehem och att detta belopp skulle fördelas att utgå med en tredjedel årligen under tre år.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt,

a) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge under 1927 såsom lån från egnahemslånefonden disponera ett belopp av intill 18,000,000 kronor, därav 12,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter,

dels ock såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för budgetåret 1926—1927 anvisa ett reservationsanslag av 10,500,000 kronor,

b) att motionerna I: 24 och II: 40 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,

c) att motionen II: 301 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,

d) att motionen II: 302 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Beträffande utskottets hemställan under detta moment hade reservation avgivits av herrar *Andersson* i Fältenborg, *Carlström* och *Vahlstedt*, som på anförda skäl hemställt, att riksdagen med bifall till motionerna I: 24 och II: 40 måtte besluta sådan ändring i § 11 av kungörelsen den 27 juni 1919 angående allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse, att den effektiva räntan å egnahemslånen, för vilka amortering började under åren 1926—1930, fortfarande skulle utgå till och med utgången av år 1930 med fyra procent.

Herr Andersson, Elof: Herr talman, mina herrar! Såsom kammaren behagade finna, föreligger vid detta moment b) en reservation, undertecknad av mig samt herrar *Carlström* och *Vahlstedt*. Vi ha i denna reservation framställt samma yrkande, som gjorts i tvenne motioner, den ena av mig m. fl. i första kammaren och den andra av herr *Olsson* i Ramsta m. fl. i andra kammaren. Vi yrka i denna reservation, att riksdagen med bifall till motionerna I: 24 och II: 40 måtte besluta sådan ändring i § 11 av kungörelsen den 27 juni 1919 angående allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse, att den effektiva räntan å egnahemslånen, för vilka amortering börjar under åren 1926—1930, fortfarande skall utgå till och med utgången av år 1930 med fyra procent.

Innan jag går närmare in på frågan, skall jag tillåta mig göra några allmänna erinringar om egnahemslånerörelsen och dess utveckling. Sedan flera år tillbaka ha ju personer, som levat under små förhållanden, kunnat få s. k. egnahemslån för att därigenom få ett verksamt bidrag för bildande av ett eget hem. Räntan för dylika lån har utgått med 3.6 %, ända tills riksdagen år 1919 beslöt höja densamma till 4 ³/₄ %. Kungl. Maj:t hade då föreslagit en ränteökning upp till 5 %, men motioner förelägo, i vilka yrkades, att räntan allenast skulle höjas till 4.5 %. Första kammaren biföll en reservation, som avsåg en räntehöjning till 5 %, och andra kammaren biföll utskottsförslaget, som innebar en ökning till 4.5 %; efter sammanjämkning fick man då fram denna nu gällande räntesats 4 ³/₄ %. Redan fyra år därefter eller 1923 ansåg riksdagen, att en räntesats av 4 ³/₄ % var för hög. Räntehöjningen hade ju tillkommit på grund av de exceptionella förhållanden, som rådde under kriget, och den då gällande höga bankräntan. Det kunde ju alltså anses vara befogat att år 1919 höja egnahemsräntan till 4 ³/₄ %. Men, som sagt, 1923 fann riksdagen, att räntan var något väl hög. Riksdagen beslöt då, att egnahemslåneräntan skulle sänkas till 4 % under den amorteringsfria tiden, det vill säga under de sex första åren, men efter dessa sex år, alltså det sjunde året, skulle den 1919 bestämda räntesatsen vara gällande. Vid förra årets riksdag motionerades om en räntesänkning även efter amorteringstidens inträdande, men första kammaren biföll icke denna motion; däremot bifölls densamma av andra kammaren. Nu ha vi motionärer i år återupptagit samma yrkande, som gjordes i de av mig refererade motionerna vid 1925 års riksdag. Vi motionärer och reservanter anse nämligen, att det icke är rimligt, att man längre i sin helhet bibehåller detta, om jag så får kalla det, »dyrtidstillägg», som riksdagen beslöt 1919. Den hjälp, som egnahemslåntagarna få av dessa lån, blir icke så stor, som man från början med denna rörelse avsett. Man har avsett att hjälpa dessa sparare, som samlat sig något tusental kronor — kanske tre eller fyra tusen — så att de kunna bilda egna hem och på så sätt få en mera oberoende ställning.

*Ang.
sänkning av
räntan å vissa
egnahemslån.
(Forts.)*

*Ang.
sänkning av
räntan å vissa
egnahemslån.
(Forts.)*

Om man gör en jämförelse mellan de personer, som före 1919 hade egnahemslån, och dem, som efter 1919 fått dylika, skall man finna, att med nu gällande bestämmelser det är en avsevärd skillnad på de belopp, som dessa sistnämnda personer skola betala. Före 1919 betalades en ränta av 3.6 %, och om jag tar som ett exempel en person, som fått ett s. k. jordbrukslån på 10,000 kronor, så har denne att erlägga ränta för ena hälften av lånet med 180 kronor och för den andra hälften av lånet ränta och kapitalavbetalning med sammanlagt 300 kronor. Alltså betalar denna person årligen 480 kronor. Amorteringstiden är då 26 år. Men en annan person har 1920, alltså ett år senare, fått ett lån likaledes på 10,000 kronor. Denna person får fr. o. m. amorteringstidens början betala ränta med $4\frac{3}{4}$ % för ena hälften av lånet, det vill säga kronor 237:50, och amortering och ränta för den andra hälften liksom i förra fallet 300 kronor, summa kronor 537:50. Amorteringstiden är i detta fall 34 år. Skillnaden i de årliga utbetalningarna är ju icke så värst stor, endast kronor 57:50, men vad som gör den största skillnaden är amorteringstiden, som är inte mindre än 8 år längre för den person, som 1920 fick lånet, än för den, som 1919 fick sitt lån. Den som år 1920 fått ett lån, som skall amorteras under 8 års längre tid än den som året förut fått sitt lån, får utbetala sammanlagt 2,400 kronor mera än den sistnämnde. Vad det kan betyda för en person, som under 30 års tid haft sitt lån, att vid hög ålder betala denna summa, förstår ju var och en. Det kan betyda ganska mycket.

Nu har det ju gjorts invändningar mot, att man för ofta ändrar räntan, och i varje fall mot att man sänker räntesatsen. Man har bland annat gjort invändningar ur nationalekonomisk synpunkt och därvid sagt, att det kan inte gå an, att staten offrar så mycket pengar på denna rörelse. Men, mina herrar, jag undrar, om man inte tar litet för lätt på saken, då man resonerar så. Det är väl ändå så, att för egnahemslånerörelsen få statsmakterna vara beredda att offra ganska stora belopp. Det gäller ju att främja landets uppodling och bebyggelse och för detta ändamål böra statsmakterna vara beredda att lämna rikliga bidrag.

Det har även väckts motion av herr Werner i andra kammaren med förslag, att räntan för egnahemslånens stående del skall sänkas till 3.6 %, men att räntesatsen för amorteringsdelen skall bibehållas vid $4\frac{3}{4}$ %. Ja, det kan ju sägas vara en smaksak, vilken väg man går, blott man vill göra något åt saken. Men för min personliga del anser jag den väg, som jag och mina medmotionärer och medreservanter ha rekommenderat, vara den bäst framkomliga och i varje fall den säkraste och mest effektiva, ty den av oss föreslagna jämkningen avser ju inte endast att verka för det nuvarande utan även för framtiden.

Herr talman! Jag skall tillåta mig att yrka bifall till min reservation.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen uppstått och avlägsnat sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr andre vice talmannen.

Herr statsrådet **Linders**: Herr talman! I den diskussion för eller emot sänkning av egnahemslåneräntan, som här uppstått, tänker jag icke direkt blanda mig. Det kan tydligen anföras goda skäl både för och emot, men jag vill säga, att jag för min del har ansett, att det nu icke just är lämpligaste ögonblicket att ta ståndpunkt till denna sak. I anledning av riksdagens skrivelse av den 27 maj i fjol, då utredning begärdes huruvida och i vad mån Kungl. Maj:t borde erhålla rätt att medgiva höjning av värde- och lånemaximum för erhållande av lån ur egnahemslånefonden för bildande av jordbrukslägenheter, har Kungl. Maj:t vid föredragning av denna skrivelse uppdragit åt de jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 juni 1925 tillkallade sakkunniga för utred-

ning av frågan om ytterligare åtgärder för främjande av kolonisation på mark i enskild ägo att verkställa den av riksdagen ifrågasatta utredningen ävensom i samband därmed jämväl taga i övervägande, i vad mån ränta på egnahemslån beträffande tiden efter amorteringstidens inträde måtte kunna sänkas, samt till Kungl. Maj:ts inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde ge anledning. Det är givet, att då vissa delar av detta spörsmål äro under utredning, vore det olämpligt att gå händelserna i förväg genom att besluta i någon annan riktning än de grundvalar ge vid handen, på vilka Kungl. Maj:ts förslag vilar.

Ang.
sänkning av
räntan å vissa
egnahemslån.
(Forts.)

Herr **Hellström**: Under hänvisning till vad statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nu anfört ber jag att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen enligt de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande momentet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den beträffande momentet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Elof*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 16 punkten 2 mom. b), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den beträffande nämnda moment avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser, och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Mom. c).

Beträffande utskottets hemställan under förevarande moment hade reservation anförts av herr *Gabrielsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka den av herr Werner i andra kammaren väckta motionen nr 301, vari under åberopande av en utav egnahemsinspektören verkställd utredning ifrågasatts viss tillfällig räntenedsättning å de stående delarna av egnahemslånen, samt att utskottet därför bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 301 *dels* medgiva, att räntan å den stående delen av statslån, som från och med år 1920 eller senare anvisats ur egnahemslånefonden finge efter amorteringstidens inträde — utan hinder av gällande allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse — nedsättas till 3.6 procent från och med året 1926 samt följande år, tills riksdagen annorlunda beslutade, *dels* ock till tackande av egnahemslånefondens härigenom minskade ränteavkastning för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 57,500 kronor.

Ang.
sänkning av
räntan å vissa
egnahemslån.
(Forts.)

Herr Gabrielsson: Jag har i detta ärende avgivit reservation i jordbruksutskottet, därför att jag ansett, att frågan icke egentligen var beroende av den utredning, som statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet omnämnt. Den ingår nämligen som ett led i den av egnahemsinspektören verkställda utredningen rörande räntesatsen för de lån, som utlämnats under kristiden. Jag menar, att man behöver icke därför ta ståndpunkt till frågan om räntesänkning för framtiden. För min del vill jag inte nu taga ståndpunkt till den saken, och det är därför jag gått med utskottsmajoriteten och yrkat avslag på motionen om permanent sänkning av räntan. Men i detta fall anser jag starka skäl tala för en tillfällig räntesänkning under tre år framåt för sådana personer, som erhållit lån under kristiden, för att något så när jämställa dessa med dem, som fått egnahemslån efteråt. Jag torde knappast behöva upprepa vad jag nämnde förut, men jag vill dock tillägga, att de, som startat egna hem under kristiden, arbeta under så ogynnsamma förhållanden, att man borde ge dem alla en liten hjälp genom att sänka räntan på den stående delen av lånen, vilket lämpligen borde ske på sätt som motionären i andra kammaren föreslagit, därför att man då icke rubbar amorteringsplanen. De personer, som fått lån 1920, skola börja amortera dem detta år, och då räntan skall uppdebiteras och hos låneförmedlaren föras liggare över dessa lån, behöver man icke ändra amorteringsplanen, om man uppdebiterar på den stående delen ett lägre belopp, under det samma ränta och annuitet få gälla för amorteringsdelen.

Då det emellertid väl knappast finns utsikt att få igenom ett dylikt förslag, skall jag inte ens göra något yrkande, ty det torde väl bli gemensam votering i denna fråga, då jag förmodar, att andra kammaren bifaller antingen herr Anderssons i Fäldenborg reservation eller den, som jag avgivit till förmån för herr Werners motion, utan jag skall inskränka mig till att till protokollet lämna dessa upplysningar.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande momentet hemställt.

Mom. d).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ett gravkapell å Stockholms garnisons begravningsplats å Järnafältet m. m.;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckt tillämpning av de militära avlöningsreglementena m. m.; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre korpralen E. A. Olsson från skyldighet att gälda visst skadeståndsbelopp.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare i
statens tjänst.* Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

Uti den till riksdagen den 7 januari 1926 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1926—1927 hade Kungl.

Maj:t — jämte det under de särskilda huvudtitlarna föreslagits upptagande å riksstaten för förenämnda budgetår av erforderliga anslag till dyrtidstillägg — under åberopande av det vid propositionen under rubrik »Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor» fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för sagda dag föreslagit riksdagen

*Dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare i
statens tjänst.
(Forts.)*

dels godkänna vissa av departementschefen föreslagna ändringar i bestämmelserna angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., att lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1926;

dels och besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, statens domäner och statens reproduktionsanstalt eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar samt dyrtidstillägg åt befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. skulle utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes, samt

att, där arbetslönerna vid arméns och marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar vore uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skulle bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag.

I enlighet med grunderna för riksdagens remiss av statsverkspropositionen hade utskottet i förevarande utlåtande behandlat denna framställning med undantag av de delar, som berörde befattningshavare under jordbruksdepartementet samt pensions- och indragningsstaterna.

I anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning hade inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen inom första kammaren nr 205 av herr *P. Nilsson* i Gränebo och nr 206 av herr *A. Thorberg* samt inom andra kammaren nr 212 av herr *E. Hage* m. fl., nr 221 av herr *A. Forssell* och nr 250 av herr *J. Johansson* i Kälkebo.

Ifrågavarande motioner hade hänvisats, såvitt de rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet, i vad de anginge pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Herr *Nilsson* i Gränebo hade i den av honom väckta motionen, vilken var likalydande med den inom andra kammaren av herr *Johansson* i Kälkebo väckta motionen, hemställt, att riksdagen måtte besluta, att dyrtidstilläggen för befattningshavare i statens tjänst skulle för budgetåret 1926—1927 utgå efter ett till 170 fastställt indextal.

I den av herr *Thorberg* väckta motionen, vilken överensstämde med den av herr *Hage* m. fl. inom andra kammaren väckta motionen, hade yrkats, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag i årets statsverksproposition angående allmänna grunder för dyrtidstilläggets utgående till befattningshavare i statens tjänst, dock med nedanstående ändringar:

1) Stadgandet om minskning av dyrtidstillägget för icke barnförsörjningspliktigt befattningshavare, som vore under 25 år, skulle utgå.

2) Utöver barnstillägget och det procentuella dyrtidstillägget till befattningshavare skulle utgå ett fast bottenstillägg med 10 kronor per månad för befattningshavare i de icke nylönereglerade verken och 8 kronor per månad för befattningshavare i de nylönereglerade verken, dock att bottenstillägg och barn-

Dyrtidstillägg tillägg tillsammans ej finge uppgå till högre belopp än det procentuella tillägget åt befattningshavare i statens tjänst. för motsvarande tid.

(Forts.)

3) Uppginge avlöningen för befattningshavare i icke nylönereglerat verk till mera än 620 kronor i månaden samt i nylönereglerat till 750 kronor i månaden, skulle å den del av avlöningen, som överstege nämnda belopp, dyrtidstillägg icke utgå.

Slutligen hade herr *Forssell* i den av honom väckta motionen hemställt, att riksdagen ville besluta sådan ändring i grunderna för dyrtidstillägg för statens befattningshavare, att dyrtidstillägg skulle utgå även å den del av månadsavlöning, som överstege 650 kronor för oreglerade och 800 kronor för nyreglerade befattningar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet under återopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte

a) beträffande befattningshavare, hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, i vad avsåge ändring av § 2 av kungörelsen i ämnet den 15 juni 1923 (nr 265), samt med avslag jämväl å herrar Nilssons i Gränebo, Johanssons i Kälkebo, Forssells, Thorbergs och Hages m. fl. i ämnet väckta motioner (I: 205, II: 250, II: 221, I: 206 och II: 212) de båda sistnämnda motionerna i vad desamma skilde sig från utskottets förslag, godkänna av utskottet i utlåtandet tillstyrkt ändring i bestämmelserna angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, att lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1926;

b) besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar skulle utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes, samt

att, där arbetslönerna vid arméns och marinens verkstäder och fabriker med flera anläggningar vore uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skulle bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag.

Herr statsrådet **Wigforss**: Det förefaller ju inte precis hoppingivande att upptaga en strid mot ett enhälligt statsutskott, men jag tycker ändå, att det kan vara anledning påpeka för kammaren vad Kungl. Maj:ts förslag innehöll, som statsutskottet ansett vara av så farlig beskaffenhet, att inte en enda man inom utskottet vågat godtaga det. Kungl. Maj:ts förslag innebar ingenting annat, än att i stället för att som nu dyrtidstilläggen räknas ut för tre månader och växla med varje tremånadsperiod, de i det följande icke skulle växla mer än varje budgetår. Nu är det ju så, att det indextal, som låt oss säga fastställes den 1 juli på grundval av priserna under närmast föregående tre månader, blir gällande under kvartalet 1 juli—1 oktober, och det, som fastställes den 1 oktober på grundval av priserna sedan föregående 1 juli, gäller under följande tre månader fram till den 31 december. Det är uppenbart, att under tider av mycket snabbt växlande penningvärde en sådan omjustering för tre månader är önskvärd både för statstjänarna, i det fall priserna skulle stiga, och för statsverket, ifall priserna skulle sjunka. Men ju mer man närmar sig stabila förhållanden, desto mera olämpligt är det naturligtvis att göra en sådan omräkning varje kvartal. Kungl. Maj:ts proposition säger ingenting annat, än att vi skulle fastställa ett indextal för hela följande budgetår på grundvalen av medeltalet av de index, som gällt under föregående budgetår.

Alltså, vi ha fyra indextal för budgetåret 1925—1926. Vi ta medeltalet av dessa fyra och säga, att det gäller för budgetåret 1926—1927, liksom i fortsättningen för budgetåret 1927—1928 skall få gälla medeltalet av de fyra indextalen 1926—1927. Det är sålunda ingenting annat än en rent teknisk och praktisk anpassning efter nya förhållanden, och det förefaller, som om statsmakterna skulle kunna säga, att vi ha nu kommit in i så pass stabila förhållanden, att ingen lider skada, varken statstjänstemännen eller statsverket, om man fastställer dyrtidstilläggen för helt år och icke bara för tre månader.

*Dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare i
statens tjänst.
(Forts.)*

Jag har verkligen icke kunnat förstå vad som förmått utskottet att avslå förslaget. Det enda utskottet säger, är detta: »Utan att vilja förneka, att detta nya beräkningssätt skulle kunna medföra vissa praktiska fördelar, särskilt med avseende å dyrtidstilläggens uträkning inom ämbetsverken, måste dock utskottet anse tvivelaktigt, huruvida prisläget ännu nått en tillräcklig stabilitet för genomförande av en dylik ändrad norm för indextalets bestämmande.» Det sista året visar ju, att vi nått en sådan stabilitet; faktiskt har icke indexen ändrat sig, och det förefaller, som om statsverket liksom även statstjänstemännen skulle kunna ta risken av de eventuella, mycket små förändringar, som kunna inträda. Det är en praktisk förändring, som jag tycker riksdagen skulle kunna uppskatta, och jag ser ingen anledning, varför inte riksdagen skulle kunna gå mot även ett enhälligt statsutskott i denna detalj.

Herr Lindblad: Jag har inte varit närvarande vid slutjusteringen av detta utlåtande. Förhållandet var det, att då avdelningen behandlade ärendet, ställde den sig enhälligt på Kungl. Maj:ts ståndpunkt och avlämnade förslag till utskottet i enlighet med denna sin uppfattning. Men inom utskottet framkommo olika meningar rörande dyrtidstilläggen och man beslöt att vid ett kommande sammanträde ytterligare behandla avdelningens förslag. Det var just det sammanträdet, som jag inte hade tillfälle att närvara vid, och jag ser nu till min förvåning, att den ställning, som avdelningen intog, har blivit frångången inom utskottet och att man helt och hållet har ställt sig på status quo. Det är intet tvivel underkastat, att Kungl. Maj:ts förslag innebär en väsentlig förenkling, och jag kan för min del icke inse, varför utskottet frångått eller varför kammaren skulle frångå detta förslag.

Jag skall således be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Winberg: Herr talman! Jag hade verkligen väntat mig, att motionären i denna kammare skulle säga något i frågan, men då han tydligen anser läget hopplöst eller av annan anledning förstummats, må det tillåtas mig att säga ett par ord.

Jag är i likhet med finansministern, om inte just imponerad, så åtminstone i någon mån förvånad över, att utskottet är fullkomligt enigt i sin uppfattning. Jag tänker då mindre på den punkt, som finansministern framhöll, men det förefaller mig något egendomligt att se, att när representanter för den icke alldeles betydelselösa sammanslutning, som kallas landsorganisationen här i landet, efter att ha sonderat terrängen och funnit stämningen mycket enhällig bland de lägre statstjänarna, gå fram med motion i en ganska viktig fråga sådan som denna, så betrakta de övriga representanterna i statsutskottet denna såsom icke alls existerande och man låtsas som det regnade. Det måste jag såsom fackligt organiserad på det bestämdaste reagera emot. Jag anser, att de krav, som framställts i denna motion, äro så pass väl befogade — och en del av dem ha till och med erkänts av tidigare finansministrar — att de kunna genomföras utan statsfinansiella svårigheter. Jag tänker då närmast på den oformliga bestämmelsen, att de, som icke uppnått 25 års ålder, skola erhålla lägre lön. Det är en sådan tillfällighet, som man kom med under det

*Dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare i
statens tjänst.* värsta finansiella läget 1923, och som då *möjligen* kunde vara motiverad under de exceptionella förhållandena då, men som icke kan hur länge som helst antagas som lönenorm.

(Forts.)

I sakens nuvarande läge skall jag icke ingå på någon längre debatt, ty jag har yttrat mig i denna fråga förut, men jag måste säga, att det måste väcka egendomliga känslor att se huru man alldeles nonchalerar den motion, som sålunda framförts här; icke en enda representant har ansett sig böra fullfölja ärendet i form av reservation inom utskottet. Det är förunderligt att se denna eftertankens kränka blekhet taga sig sådana uttryck. Det skulle verkligen vara en uppgift för våra vetenskapsmän att få fram ett serum för dessa sjukdomar. Om man ändå kunde uppfinna något politiskt serum mot den förskräckliga politiska räddhåga, som gör sig gällande särskilt bland arbetarrepresentanterna inom statsutskottet!

För att åtminstone i någon mån rädda parlamentarismens anseende ute bland massorna, skall jag, herr talman, tillåta mig det djärva steget att yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring, som innefattas i den av herr Thorberg väckta motionen.

Herr Olsson, Oscar: Ett sådant yrkande kan man mycket väl göra med den ställning, herr Winberg intager här i kammaren. Det kostar ingenting. Men om man sitter i utskottet och det gäller frågor sådana som denna, som är av den allra största betydelse just för den stora del av småfolk, vars talan herr Winberg här vill föra, och saken vidare står till på det sättet, att det finns ingen som helst utsikt för de förbättringar, som i den åberopade motionen hava framlagts, men däremot en synnerligen stor risk förefinnes för att en sänkning av dyrtidstilläggen skulle kunna inträda, därest nämligen utskottet eller någon del därav skulle försöka förelägga riksdagen ett förslag i överensstämmelse med motionen, då kan det hitta på att hända, att de fattiga människor, det här gäller, äro bättre betjänta med, att man icke tager den risken. Det beror för övrigt helt och hållet på, hur stor risken är. De representanter i statsutskottet, som hade sympatier för dessa befolkningslager, ansågo, att risken i fråga var så pass stor, att de icke för äran och glansen av en demonstration — även om den kommit på den rätta sidan — kunde offra dessa befattningshavares redan uppnådda ställning. Det är, som sagt, litet olika läggning hos olika människor, då det gäller en sak sådan som denna.

Det var något i samma väg, som behärskade finansministern, när han uttalade sin förvåning över denna stora enighet i utskottet och vad som kom fram i herr Winbergs yttrande. Då en sådan enighet föreligger, brukar det annars icke vara svårt att förstå, att denna enighet är följden av en överenskommelse, men en överenskommelse där ingen egentligen fått, vad han ville ha. Det är så också här. Emellertid kan jag ge finansministern rätt uti, att hans förvåning är bra mycket bättre grundad än herr Winbergs i detta fall, beroende på, att jag lika litet som finansministern kunnat finna, vad det skulle ligga för risk uti att taga Kungl. Maj:ts förslag med detta betydligt förenklade förfaringssätt vid uträkning av dyrtidstilläggen. Det kan vara mycket väl motiverat att man frågar efter anledningen till den tvekan, som tydligen förefunnits inom utskottet. Herr Lindblad, den förste talaren från utskottet, kunde icke giva besked härom. Han var lika förvånad han, och det undrar jag inte på. Men besked kan jag ge. Beskedet består helt enkelt däri, att det var några representanter i utskottet, mycket försiktiga män, så försiktiga tydligen som man bör vara i statsutskottet och kanske litet till, och dessa försiktiga män voro icke riktigt säkra på, att det icke kunde bli några ekonomiska konsekvenser för statsverket, om man accepterade Kungl. Maj:ts proposition. De voro icke så säkra på denna indexhistoria. De trodde, att i fall index nu sjunker,

skulle Kungl. Maj:ts förslag kunna medföra en onödig utgift för statsverket. Självt stod jag, när jag då hade papperen i handen och såg, hur index hade stått de sista tre åren, på samma ståndpunkt, som Kungl. Maj:t i sitt förslag intager, eller att ingen risk kunde förefinnas i den delen. Men då man från ett håll, där man var försiktig, ställde sig så, att man för att komma på den säkra sidan, ville gå ned ett par enheter vid beräkningen av index, så ansåg jag, att de befattningshavare, som det här var frågan om i de väckta motionerna, voro bättre betjänta med att det fick vara som det varit hittills, helst hela utskottet, såvitt jag kunde förstå, var enigt i den punkten, att de dyrtidsbestämmelser, som gällt senaste åren, voro av den arten, att det icke fanns några berättigade skäl för en förändring av grunderna.

*Dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare i
statens tjänst.
(Forts.)*

Utskottets enhällighet i det påtalade hänseendet berodde således på, att utskottets ledamöter ville vara säkra på, att inga förändringar i status quo inträdde. Man kan liksom jag hava dubier i fråga om nödvändigheten av att frångå Kungl. Maj:ts förslag för att vinna denna säkerhet. Men överenskommer äro till för att hållas, och därför, herr talman, finner jag fullt i sin ordning att yrka bifall till statsutskottets förslag, sådant det nu föreligger.

Det är egentligen en annan punkt, där jag skulle hava önskat säga några ord redan i utskottet, om det icke varit nödvändigt att inhibera ett dylikt yttrande. Ty för den allmänna stämning som där härskade så — i syfte att bevara de nuvarande förhållandena eller åtminstone att icke försämma dem ytterligare för dessa befattningshavare — såg man intet annat val. Den ståndpunkt, jag i detta fall har nödgats intaga, har även gått emot en annan motion, som blivit framlagd och som rör den s. k. topphuggningen av dyrtidstilläggen. Denna motion hänvisar till vad både den nuvarande finansministern och föregående kolleger till honom hava yttrat rörande det oberättigade i denna topphuggning, uttalanden, som ge vid handen, att dessa finansministrar just icke finna något sakligt skäl för densamma, då den i och för sig givetvis innebär en lönereglering nedåt för de högst betalda befattningshavarna. I och för sig har jag naturligtvis ingenting emot en inkomstutjämning här i landet. Men det är icke den saken, det här gäller. Den sak som det här gäller, är, huruvida dessa högsta befattningshavare skola på detta sätt underkastas en lönereglering nedåt utan någon prövning, huruvida denna lönereglering är berättigad eller ej. Jag kan icke undgå att finna, rent sakligt sett, att det kan hava sina vådor även för andra statens befattningshavare att i den formen göra en lönereglering på befattningarna uppe i toppen. Men det som för mig är viktigast och det väsentliga här är, att man icke kan anföra några som helst skäl för den ståndpunkten, att det skulle innebära några vådor från statsfinansiell synpunkt att nu rätta denna orättvisa mot de högre befattningshavarna, då det på sin höjd därigenom kan bli fråga om några hundratusen kronor, 400,000 kronor eller så, i den utgiftssumma på 80—90 miljoner, som dyrtidstilläggen i sin helhet erfordra.

Det är dessa synpunkter, som jag icke velat undertrycka, då jag haft ordet. Det faller mig icke in att framkomma med något ändringsförslag i detta hänseende. Jag har endast, då debatt ändå uppstått i denna fråga, velat fästa uppmärksamheten på den orättvisa, som, såvitt jag kunnat finna, blivit begången, låt vara att den blivit begången mot de högst betalda befattningshavarna.

Som saken nu ligger, har jag, herr talman, alltså intet annat yrkande än bifall till utskottets förslag.

Herr Thorberg: Då jag fann, att statsutskottet varit enhälligt i denna fråga, hade jag icke tänkt att begära ordet, men då herr Olsson motiverade statsutskottets intagna ståndpunkt gentemot den av mig väcka motionen med

*Dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare i
statens tjänst.
(Forts.)*

att de små tillägg, som däri yrkats för de lägst avlönade befattningshavarna i statstjänst, skulle innebära en orättvisa emot andra befolkningslager, känner jag mig pliktig att häremot inlägga min bestämda gensaga, och som uttryck därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den förändring, som betingas av den av mig väckta motionen.

Herr Örne: Herr andre vice talman, mina herrar! Finansministern har här på ett enligt min uppfattning fullt övertygande sätt motiverat den linje, på vilken Kungl. Maj:t gått beträffande beräkningen av indextalet. För min egen del vill jag till vad han anförde endast lägga den synpunkten, att det väl ändå vore bra skönt att någon gång kunna börja avveckla kristidsförhållandena även på det här området. Det vållar givetvis alla ämbetsverk betydande besvär att följa indextalets ändringar varje kvartal, och då någon större risk icke finnes vare sig för statsverket eller för statstjänarna i den delen, skall jag taga taga mig friheten att här yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag har försökt taga reda på, vad som i mitt yttrande kunnat föranleda herr Thorberg till denna egendomliga missuppfattning av vad jag sade. Såsom kammaren erinrar sig, yttrade jag, att jag i statsutskottet hade sympatier — liksom herr Winberg — även för den motion, som gällde dessa lägsta befattningshavare. Men förhållandena i statsutskottet voro sådana, att jag kunnat skada deras intressen snarare än gagna dem genom att ställa mig på en ren demonstrationslinje i detta hänseende. Detta har jag velat understyrka för att inte något missförstånd skall stå kvar.

Herr Winberg: Herr talman! Det var intressant att konstatera av herr Olssons första anförande, att han åtminstone ömmar för de högsta löntagarna. Det skulle då vara intressant, om han ville utveckla sig så, att han kanske nästa år kan komma att något litet ömma även för de lägsta löntagarna, ty dessa borde väl ligga honom närmare om hjärtat, föreställer jag mig. Vad han säger om denna orättvisa mot de högsta löntagarna, som skulle ligga i topphuggningen, kan ju vara riktigt, rent teoretiskt sett. Men går man in på frågan, är det så, att en sådan topphuggning icke alltid behöver innebära någon stor orättvisa, ty faktum är, att olika utgiftsposter hava ökats under kristiden med olika procenttal. Om man ser på bostäderna, är det ett faktum, att för mindre bostäder i ett större samhälle hyrorna hava ökats med omkring 150 %, men för de större lägenheterna knappast med 50 %. Det är en omständighet att taga hänsyn till.

Till sist får jag säga, att jag beundrar denna försiktighet att icke på något sätt vilja äventyra de lägre statstjänarnas intressen. Detta skulle ju sålunda bevisa, att herr Olsson på ett bättre sätt kan tillvarata de lägre statstjänarnas intressen än t. ex. jag och herr Thorberg. Det återstår emellertid att få de lägre statstjänarna att tro, att det är på det sättet.

Herr Kvarnzelius: För min del skall jag be att få hemställa, att kammaren måtte godkänna utskottets förslag.

Jag kan gärna förråda, att avdelningens ståndpunkt från början var en annan än vad utskottets förslag innebär. Avdelningen hade gått in för ett tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag, och detta förnämligast därför, att vi ansåg det enklare och mera praktiskt att räkna ut dyrtidstilläggens belopp endast en gång för hela året. Emellertid då ärendet kom före i statsutskottet, höjdes starka röster för en nedsättning av dyrtidstilläggen, och en av de första talarna, som bar fram en mening i den riktningen, kom så där en passant att fälla yttrandet: jag skulle möjligen kunna vara med om status quo, men jag kan omöjligen vara med på Kungl. Maj:ts förslag, och han ansåg sig därför

böra yrka på nedsättning av dyrtidstilläggen. De, som då voro vänner av att bevara åtminstone status quo, resonerade så: är det skäl att framkalla ett yrkande på en nedsättning, som måhända vinner anslutning från en hel del av statsutskottets ledamöter? Är det icke bättre att gå över på status quo och bibehålla de grunder, efter vilka dyrtidstilläggen f. n. utgå? Jag kan tillägga, att det var meningsfränder till den nuvarande regeringen, som buro fram detta yrkande. Det är alltså icke någon partipolitik från utskottets sida i denna fråga. Det är uteslutande taktiska hänsyn, som varit bestämmande för statsutskottets ståndpunktstagande. Jag tror fortfarande, att Kungl. Maj:ts förslag skulle varit mer praktiskt. Måhända skulle det kommit att bli något dyrare än bibehållande av status quo, därför att man får ju utgå ifrån, att vi icke ännu kunna anses hava nått botten i fråga om prisreduktioner, när det gäller levnadskostnaderna, utan att priserna ännu skola gå ned något. Genom bibehållande av status quo har man möjlighet att inkassera dessa prissänkningar var tredje månad, under det att man enligt Kungl. Maj:ts förslag endast skulle vara i tillfälle att inkassera dem en gång om året. Utskottets förslag kommer kanske att ge något hundratusental i besparing, om det går så, att prisenivån kommer att sjunka något. Skulle det åter gå i den andra riktningen, vilket jag dock tycker, att man icke har anledning att antaga, skulle Kungl. Maj:ts förslag bli något billigare än status quo. Under sådana förhållanden, och då jag icke vet, hur frågan i övrigt ligger, ej ens om den förevarit i andra kammaren, och då man vidare har all anledning att antaga, att om denna kammare bifaller Kungl. Maj:ts proposition, ett yrkande med mera styrka säkert kommer att framkallas i medkammaren om accepterandet av själva principen om sänkning av de dyrtidstillägg som skola utgå, kanske med flera procent, tycker jag, att alla, som äro vänner av de grunder för dyrtidstilläggen, som hittills varit i tillämpning, göra klokast i att acceptera utskottets förslag.

Något som ytterligare talar för utskottets förslag är att man icke onödigtvis varje år bör skapa fram nya grunder, efter vilka dyrtidstilläggen skola utgå. Man bör även på detta område kunna räkna med någon stabilisering i fråga om formerna.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Örne: Herr talman! Då jag lyssnade till det resultat, statsutskottets ärade ordförande kommit till, kunde jag icke finna något som helst skäl för denna kammare att icke bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Statsutskottets ordförande har nu meddelat, att utskottets ståndpunkt varit resultatet av en kompromiss, och så vitt jag kunde förstå av vad som meddelades från behandlingen i statsutskottet, måste de herrar, som gingo in på den kompromissen, ha missuppfattat Kungl. Maj:ts förslag på ett eller annat sätt. Nu anförde statsutskottets ordförande här, att det föreligger stor risk, att andra kammaren skulle kunna gå på samma linje, men med ett sänkande av indextalet. Jag kan icke förstå, hur andra kammaren skulle kunna intaga en sådan besynnerlig ståndpunkt. Om samma skäl framföras där, föreställer jag mig, att den kammaren skall ha så stor klokhets, att den accepterar dessa goda skäl och intager samma ståndpunkt som denna kammare enligt min uppfattning bör intaga.

Herr vice talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr andre vice talman, att i avseende å det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Winberg*, att utskottets hemställen skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till herr *Thorbergs* i ämnet väckta motion; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i utlåtandet behandlade framställning.

*Dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare i
statens tjänst.
(Forts.)*

*Dyrtdstillägg
åt befattnings-
havare i
statens tjänst.
(Forts.)*

Därefter gjorde herr andre vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Örne* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 3:o) här ovan upptagna yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 30, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts i detta utlåtande behandlade framställning.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 21, angående vissa ombyggnads- och inredningsarbeten inom riksdagshuset m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om obligatorisk kontroll över förvaltningen av medel, som donerats eller anslagits för visst ändamål;

nr 12, i anledning av väckt motion om beredande i vissa fall av vidgad rätt för arrendator att av jordägaren erhålla ersättning för å täckdikning nedlagd kostnad;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 kap. 4 § strafflagen; samt

nr 14, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 257, av herr *Winberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till täckande av kostnaderna för Hans Kungl. Höghet Kronprinsens och Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessans tillämnade besök i Amerika; samt

nr 258, av herr *Thorberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till de tekniska läroverken.

Avgåvos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 259, av herr *Thorberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstidens begränsning;

nr 260, av herr *Reuterskiöld*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstidens begränsning;

nr 261, av herr *Ekman, Carl Gustaf*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstidens begränsning;

nr 262, av herr *Ekman, Carl Gustaf*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete; samt

nr 263, av herr *Ekman, Carl Gustaf*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslag).

Herr *Lindhagen* erhöll på begäran ordet och yttrade: Frågan om sammansättningen av folkförbundets råd utgör för närvarande en icke minst för vårt land viktig och tillika äventyrlig angelägenhet.

Det säges, att den allmänna meningen är enig inom landet, hur den nuvarande aktuella situationen bör från svensk sida mötas. Detta kan vara riktigt så till vida, att vad partiernas ledare och redaktörerna för deras huvudtidningar förmodligen enigt förordat också blir svensk lösén. Även utrikesnämnden lär under gårdagen sammankallats, sannolikt för att beredas tillfälle till formell anslutning i hemlighet till förenämnda, redan intagna och yppade regeringsståndpunkt.

Från dem, som ännu äro anhängare av parlamentarismen i dess ursprungliga anda och mening, måste emellertid erinras, att den svenska riksdagen i sin helhet ej bör i en angelägenhet av så allmänt intresse förbigås. Det kan dessutom vara ett stöd för regeringen, att även riksdagen på något officiellt sätt står bakom densamma.

Härtill kommer en annan, enligt min uppfattning ej tillräckligt uppmärksamrad angelägenhet. Ett vederhäftigt ståndpunktstagande till den nuvarande situationen för tillfället kan knappast äga rum annat än på grundvalen av någon övertygelse, i vilken riktning frågan om representationen i folkförbundet bör för framtiden lösas.

Mot den nuvarande ordningen måste oavslåliga anlopp vara att emotse. En lycklig lösning äventyras uppenbarligen, i samma mån *strävanden efter privilegierad makt för tillgodoseende av särintressen och ej hängivenhet för det allmänna bästa* blir den miljö, i vilken avgörandena skola äga rum. Därigenom hotas de svagas och orepresenterades behöriga rätt, ja, förbundets bestånd och mänsklighetens intressen. Mången frågar sig om tillbörligheten av att inrätta nya fasta platser i rådet, i stället för att snarare inrikta sig på avvecklingen av dem som redan inrättats. Man måste ock spörja sig, när väl ett folkprogram för freden och folken själva skola få någon plats inom folkförbundet vid sidan av regeringarna och deras konjunkturpolitik. Den nuvarande oron kring rådsfrågan bebådar lätteligen folkförbundets fortsatta uppbyggande på en vulkan.

Det hemställes alltså om kammarens tillstånd att få till utrikesministern eller, i händelse av förfall för honom, till statsministern framställa följande spörsmål:

Kan riksdagen förvänta något meddelande från regeringen jämlikt 56 § riksdagsordningen

1:o om läget för ögonblicket av folkförbundets rådsfråga och Sveriges ställning till densamma; och

2:o på vad sätt enligt regeringens förmenande intressenas spel kring berörda fråga, vilket spel lätt äventyrar förbundets bestånd och mänsklighetens

Begäran att få välfärd, må för framtiden kunna avvecklas genom en rimlig och någorlunda framställa betryggad ordning, byggd på hängivenhet för det allmänna bästa?
interpellation ang.

folkförbundets rådsfråga m. m.
 Denna anhållan blev på begäran bordlagd.

(Forts.)

Herr **Julin** erhöll ordet och anförde: Herr talman! Regeringens åtgärd att betrakta den 28 februari såsom sista propositionsdagen har hälsats med allmän tillfredsställelse, och jag har icke begärt ordet för att anmäla någon avvikande mening utan endast för att påpeka en liten olägenhet, som uppstått i sammanhang med den nya ordningen.

När propositionerna skola avlämnas så tidigt, är det naturligtvis oundvikligt, att de komma att koncentreras mot slutet av propositionstiden, och under de sista dagarna ha vi fått mottaga ett mycket stort antal propositioner, vilket gjort, att de tekniska resurserna icke förmått hålla jämna steg med detta regeringsinitiativ. Så kunde vi klockan 7 den 1 mars på bänkarna avhämta 18 propositioner, klockan 1 den 2 mars 14 och klockan 10 i dag 12 propositioner, och ytterligare några äro kanske att vänta. Det gör, att lika många dagar, som jag nu räknat upp eller tre, gått förlorade av den motionstid, var till man är berättigad vid propositioners avlämnande. Detta är en liten olägenhet, som är beroende på att man tekniskt inte hinner framställa tillräckligt många propositioner, för att alla ledamöter samtliga skola få var sitt exemplar samtidigt med att propositionen avlämnas, och innan man fått sitt eget propositionsexemplar, kan man ju icke så tränga in i ämnet, att man kan tänka på att väcka motion, om man så skulle önska. Detta är en olägenhet, som mycket lätt skulle kunna avhjälpas. Man skulle kunna begära att få motionstiden förlängd med så många dagar, som det tager att trycka propositionerna i tillräckligt antal. Och jag vill påpeka, att om den goda ordning, som regeringen infört, kommer att fortfara ett annat år, så vore det lämpligt att i tid tänka på att få motionstiden förlängd med det antal dagar, som av tekniska skäl kan anses lämpligt.

För att understryka denna vädjan ber jag, herr talman, att få framställa yrkande om att tiden för avgivande av motioner i anledning av samtliga propositioner, som avlämnats den 28 februari i år, måtte med hänsyn till ärendenas omfattning utsträckas till det plenum, som infaller näst efter tretton dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölles.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet beträffande oriktigt utbetalda ersättningar för åt tulltjänstemän lämnad tandvård;

nr 33, i anledning av väckt motion om ersättning till handlanden Fr. Ekman för på grund av monopolisering av vin- och sprithandeln förlorad näring;

nr 34, i anledning av väckt motion om ersättning till direktören Vilhelm Lagercrantz för förlust genom tobaksmonopolets införande;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss del av statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om beredande av medel för anskaffning av ytterligare två ångpannor för ångkraftstationen i Västerås;

nr 38, i anledning av väckta motioner om nedsättning av räntan för vissa lån från lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående framdragande över svenskt område av väg från Kveli i Norge över skogen till Tunsjö, jämväl i Norge;

nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för istandsättande av pansarbåten Oscar II:s pannor m. m.; samt

nr 41, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till bestridande av kostnaderna för centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 13 december 1912 (nr 355) angående tullrestitution i vissa fall vid återutförsel av utländsk vara;

nr 19, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å skördegarner;

nr 20, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å stärkelse; samt

nr 21, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av rubriken 57 i gällande tulltaxa;

andra lagutskottets memorial nr 8, i anledning av remiss dels från första kammaren av motionen nr 194 angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, dels ock från andra kammaren av motionen nr 187 med förslag till lag om ändring i samma lag;

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagen jord och i anledning därav väckt motion; samt

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av kronans jordbruksdomäner och i anledning därav väckt motion;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till befrämjande av export av hästar till Sovjet-Ryssland m. m.;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från klockarbostället i Örkelljunga församling;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Arbrå socken av Gävleborgs län; samt

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och vissa enskilda personer i Boden;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion angående införande av s. k. sommartid; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion, I: 91, angående obligatorisk märkning av ägg, som införas till Sverige;

nr 2, i anledning av väckt motion, I: 97, angående rättighet att utan ansökan av annan få inträde å sinnessjukhus; samt

nr 3, i anledning av väckt motion, I: 209, angående organiserad social hjälpverksamhet för de sinnessjuka.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Andersson, Henrik*, för tiden 4—den 12 innevarande månad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.16 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
